תלמוד בבלי · אחרונים · רש״ש · סדר קדשים

רש"ש על מנחות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"ש על מנחות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-מנחות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב: 6
דף ג 6
דף ג: 6
דף ד 6
דף ד: 6
דף ה: 7
דף ו 7
דף ו: 7
דף ז 8
דף ז: 8
דף ח: 8
דף ט 8
דף י 8
דף יא 9
דף יא: 9
דף יב: 10
דף יג: 10
דף יד: 11
דף טו 11
דף טז: 11
דף יז 11
דף יז: 12
דף יח 12
דף יח: 13
דף יט 13
דף כ 13
דף כא 13
דף כא: 14
דף כב 14
דף כג 15
דף כג: 15
דף כד 15
דף כד: 15
דף כה 15
דף כה: 15
דף כו 15
דף כו: 15
דף כז 16
דף כז: 16
דף כח 16
דף כח: 17
דף כט 17
דף כט: 17
דף ל 18
דף ל: 19
דף לא 19
דף לא: 19
דף לב 19
דף לב: 19
דף לג 20
דף לג: 20
דף לד 20
דף לד: 21
דף לה: 21
דף לו 21
דף לז 21
דף לז: 21
דף לח 22
דף לח: 22
דף לט 22
דף מ: 22
דף מא 23

דף מא: 23
דף מב. 23
דף מג. 24
דף מג: 24
דף מד. 24
דף מד: 24
דף מה. 25
דף מה: 25
דף מו. 25
דף מו: 25
דף מז. 26
דף מח. 26
דף מח: 26
דף מט. 26
דף מט: 26
דף נ: 26
דף נא: 27
דף נב. 27
דף נב: 27
דף נג: 28
דף נד. 28
דף נד: 28
דף נה. 29
דף נו: 29
דף נז. 29
דף נז: 29
דף נח. 29
דף נח: 30
דף נט. 30
דף נט: 30
דף ס. 31
דף ס: 31
דף סא. 32
דף סא: 32
דף סב. 33
דף סג. 34
דף סג: 34
דף סד. 34
דף סד: 35
דף סה. 35
דף סה: 35
דף סו. 36
דף סו: 37
דף סז. 37
דף סח. 38
דף סח: 38
דף סט. 38
דף ע. 39
דף ע: 40
דף עא. 40
דף עא: 40
דף עב: 41
דף עג. 41
דף עג: 41
דף עד. 41
דף עד: 42
דף עה. 42
דף עה: 42
דף עו: 43
דף עז. 43
דף עז: 44
דף עח. 44
דף עח: 44
דף עט. 45

דף עט: 45
דף פ: 46
דף פ: 46
דף פא: 47
דף פא: 47
דף פב: 48
דף פב: 48
דף פג: 48
דף פד: 48
דף פד: 49
דף פה: 49
דף פה: 49
דף פו: 49
דף פו: 50
דף פז: 50
דף פז: 50
דף פח: 51
דף פח: 51
דף פט: 51
דף פט: 52
דף צ: 53
דף צ: 53
דף צא: 54
דף צא: 54
דף צב: 54
דף צב: 55
דף צג: 55
דף צג: 56
דף צד: 56
דף צה: 57
דף צה: 57
דף צו: 58
דף צו: 59
דף צז: 59
דף צז: 59
דף צח: 59
דף צח: 60
דף צט: 60
דף צט: 61
דף ק: 62
דף ק: 63
דף קא: 63
דף קב: 64
דף קב: 64
דף קג: 64
דף קד: 64
דף קד: 65
דף קה: 66
דף קו: 66
דף קו: 66
דף קז: 67
דף קז: 67
דף קח: 68
דף קח: 68
דף קט: 69

דף ב:

תד"ה זריקה. דאשם קבלתו אף בשמאל. עי' רמב"ם פ"ד מהל' מחכ"פ ה"ב ובכ"מ שם מה שהביא מהתוספתא דפ' בתרא דנגעים וצע"ג:
רש"י [**ד"ה הזאה**] (בסה"ע). **מיצוי סוחט בין אצבעותיו כו'**. ובזבחים (סד ב) במשנה פי' שמקיף בית מליקתו למזבח ודוחקו כו'. ועמש"כ שם:

דף ג.

גמרא (בסה"ע) עגל ופר ששחטן לשם פסח כו'. זה פשוט דעגל ר"ל של עולה ושלמים. וכן יוכל להתפרש הפר. ול"ל מאי כוון רש"י בזה שפי' כגון פר כה"מ:
תד"ה מיצה. האמרינן כו' דמיצוי לא מעכב כו'. כן מבואר להדיא בגמרא זבחים (סוף ד' סג) מיצה דמה בכ"מ במזבח כשרה שאם הזה ולא מיצה כשרה:

דף ג:

גמרא מחבת לשום מרחשת במנא קא מחשב. כצ"ל:

דף ד.

גמרא מזכרת עון כתיב בה. לשון הרע"ב הואיל וכתוב בה עון כו' כחטאת שויא רבנן. וכ"ע התו"ח משמע דמדרבנן הוא. ואין מלשון זה הכרע כמש"כ בס"ד בר"ה ספ"ק ע"ש:
רש"י ד"ה מותרה נדבה. כבשים לעולות כו'. ל"ל מה שדייק לומר כבשים. הלא לא אמרו אלא עולות סתם. ובשבועות (יב ב) דרש ר"נ כו' אין מקיצין בעולת העוף ורבא פליג עליה. משמע דבכל מיני בהמה מקיצין לכ"ע. ועי' בתמורה (כג ב) תד"ה וששה:

דף ד:

רש"י ד"ה אשם מצורע. בא הוא להכשירו לבא במחנה. וכן לקמן (ה) כ' למצורע בהקהל. וכן (קד. קח). וצ"ע דהא גם בימי ספירו הותר לבוא במחנה כדכתיב אחר הבאת צפרים וכבס כו' ואחר יבוא אל המחנה. ותנן בפי"ד דנגעים מ"ב בא לו לשלח את הצפור החיה כו' נכנס לפנים מן החומה ביום השביעי כו'. והתוס' בפסחים (סז ב) ד"ה שכן כתבו דמותר אף למחנה לויה. וכן כ' רש"י בעצמו במו"ק (ז ב) דשרי ליה למחנה ישראל. אמת דבגמרא שבועות (ח) איתא ג"כ וקרבן לאישתרויי בקהל. אך כבר עמד בזה שם

הגרי"פ והביא בשם ב"ש למחוק תיבת בקהל ולהציג תחתיו בקדשים. וגם רש"י בעצמו בזבחים (צ ב) במשנה פי' לקדשים ולביאת מקדש וכן בכריתות (ט ב):

רש"י ד"ה לא נהנין. מדרבנן מפני דמי עולה. צ"ע דאטו מדמי שלמים מותר ליהנות. מעילה הוא דלית בהו אבל איסורא דאורייתא רכיב עלייהו כדאיתא בראש השנה (כח):

דף ה:

גמרא כלאים תוכיח כו' ומותרין לגבוה. עצ"ק שהעלה בצ"ע דהא במס' ביצה אמרי' דב"כ קשין הן כו' ע"ש. ותקפה עליו משנתו דאין זה בביצה אלא ביומא (סט). ואשתמיטתיה מש"כ התוס' שם ובספ"ק דביצה דבהעלאה אסור אפי' בקשין מדאורייתא וע"ע בר"ן שם בביצה:

דף ו.

במשנה קמץ בשמאל פסול. עי' תוי"ט שהביא משמא דגמרא דילפינן מן וימלא כפו ממנה כו'. אבל לימוד זה נדחה במסקנא לקמן (י) אלא דילפינן יד יד ממצורע. ולרבנן מסיק שם דמכהונה לבד נפקא דכהונה לא בעיא אצבע. וכי איצטריך יד יד לקידוש קומץ. ולר"ש נפקא ליה קמיצה גופא מהקישא דכחטאת בא לעובדה ביד עובדה בימין. וקידוש לא בעי כלל. או דמכשיר בשמאל. ואיצטרך יד יד לקמיצה דמנחת חוטא עי' היטב שם בסוגיא:

תד"ה בן בתירה. יש לתמוה דלא עריב פסול שמאל כו'. לעד"נ ליישב דהתנא סריך בלישנא דרפ"ב דזבחים דהתם פליג ליה מפסולין דלעיל משום דפלוגתת ר"ש שם לא קאי רק על שמאל:

בא"ד כיון דא"ל הכשירא ביוה"כ קבעה עבודה כו'. כ"ה בתוי"ט:

גמרא ל"ל למיתנא אחד מנחת חוטא כו' לר"ש איצטרך כו'. והא דתני תחלה שאינו פשוט. עי' תוס' כתובות (כ ב) ד"ה אחד. ובפשוטו נראה משום דבמשנה הקודמת מחלק בשלא לשמן בין מנחת חוטא לשאר כל המנחות. קאמר הכא דבזה שוין הן ועמש"כ בריש זבחים:

דף ו:

גמרא כיון דתני ליה כל ולא קתני חוץ כולהו משמע כו'. ואע"ג דאין למדין מן הכללות. מ"מ הכא כיון דבמשנה דלעיל מפיק מכללא מנחת חוטא והכא לא. ש"מ דכללא דוקא הוא. וכן בזבחים מפיק שם בריש המסכת חטאת מהכלל:

רש"י ד"ה וקמץ משם. כשאר קדשי קדשים. כצ"ל:

דף ז.

גמרא איתיביה זה"כ כל הקומץ כו' ואילו מגביה לא קתני כו'. תימא היכי ס"ד דהמגביה יהא פוסל במחשבה. ועי' לקמן (בע"ב) בפרש"י ד"ה סדר עבודות:
רש"י ד"ה קולפי טבי. הכאות טובות. בסוטה (יג) העתיק רש"י טובי ויהיה פירושו הרבה:

דף ז:

רש"י ד"ה ליליף מדם. הזאות דדם אשם מצורע. תמוה דבדם האשם ליכא הזאה רק בלוג השמן הבא עמו:

דף ח:

רש"י ד"ה שניהם מלאים. ובמנחת נסכים קמשתעי. נ"ל דט"ס הוא וצ"ל ובמנחת נשיאים. והיא לא היתה מנחת נסכים אלא מנחת נדבה כדפרש"י בעצמו בפי' החומש והוא מהספרי ומדרש שם וע"ש במזרחי. ואולי י"ל דכוונתו שהתנדבו מנחת נסכים דקי"ל (זבחים פד) מתנדב אדם מנחת נסכים בכ"י. משום דמנחת נדבה סתם טעונה לבונה וכאן לא נאמרה. וגם משמע שלא נקמצו אלא היו כולן כליל כדין מנחת נסכים:
תד"ה כלי הלח. ובפ' ב' מדות תנן ז' מדות היה כו'. מוכח מדבריהם שלא היה הגי' לפניהם של לח כמו שהוא לפנינו:

דף ט.

גמרא שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה כו' ורל"א אין מקטיר קומץ עליהן. ומשמע דאף בדיעבד אם הקטיר פסולה כדאמר לקמן מאן דפסל כר"י. וק"ל ממשנה דלקמן (כג) נתערב קומצה בשיריה כו' ואם הקטיר עלתה לבעלים. והלא א"א מבלי שתשרף כ"ש מהשיריים קודם שתשלט האור בכל הקומץ ונמצא שחסרו שיריים בין קמיצה להקטרה:
תד"ה עד. ומייתי לה במס' יומא. אנכי בעניותי לא מצאתי שמה:

דף י.

רש"י (ברה"ע) דהא כתיב בהן יד ורגל ימנית בדם כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ומשני. הולכה דלא מעכבא דאפשר כו' א"נ כו'. פירושו בכאן תמוה. ובזבחים פי' דהוא עצמו שלא הוקטר אימוריו כשר. ופי' זה מוכרח ביומא (מח ב) ובש"מ:

דף יא.

גמרא במחבת ובמרחשת מוחק כו'. עמש"כ ביומא (מז ב) בס"ד. ועתוי"ט ולשונו אינו מדוייק. דפתח ואע"ג דשלשתן נקמצות לאחר אפייה. משמע דמנחת סלת ניחא ליה אע"פ שהיא ג"כ בלולה נופל בה שפיר לשון קמח. וסיים דמשכחת נקמצות קמח אותן שאין בה שמן כו'. ועי' לקמן (נד) תד"ה ת"ש:

רש"י ד"ה מאי איריא. א"נ כו' כגון באמצע הקומץ כו' ונראה כשני חצאי קמצים. מכאן נראה תשובה להסופרים הנוהגים לחתוך העור של בית תפילין של ראש בקצותיו ואומרים דכיון שמחובר באמצעו נקרא עדיין עור אחד עי' לקמן (לד ב). ורואה אני שהדברים ק"ו. ועי' ט"ז או"ח סי' ל"ב סק"ז. ועי' תשו' שמן רוקח ח"ב סי' א':

גמרא א"ר אלעזר. כצ"ל בל"י וכן לקמן:

רש"י ד"ה ב' לוגין. דנראית כשתי מנחות. כצ"ל צ"ק:

דף יא:

גמרא הא יתיר כשרה כו' ארמב"ח כגון שהפריש לה ב' קמצין. עפרש"י. ולשון הרע"ב ואילו רבה לבונתה לא תני דלא פסל אלא כשרבה יותר על שני קמצין. ול"ד דבשני קמצין מצומצמין ג"כ פסול לפי' הא' דרש"י שהחזיק הרע"ב אחריו. ובפי' הרמב"ם יש ט"ס וכצ"ל והוא שיתן משני קומצין של לבונה ולמעלה. וכ"פ בחבורו פי"א מהל' פהמ"ק. ואולי גם בדברי הרע"ב חסר קו על מלת על והכוונה עלה ור"ל על המנחה או על הלבונה. ודע שהתוי"ט מלא דברי הרע"ב וז"ל דב' קומצין לגבי ב' קרטין הוא יותר מדאי הרבה כו'. ור"ל דחסר לבונתה דמתניתין היינו משני קרטין וכר' יהודה וכמש"כ הכ"מ שם בהל' ח' לחד תירוצא בדעת הרמב"ם. אבל זה דוחק גדול. דהרי חזינן דריו"ח מפרש חיסר לבונתה דמתניתין. דהיינו מקומץ. ואולי יאמר דהרמב"ם פסק כתירוצא קמא דסתמא דגמרא על הברייתא תני קורט כו' (ועמש"כ בס"ד בשבועות (טז) בתד"ה תני) ולכן גם במתניתין י"ל תני חיסר לבונתה משני קרטין. אבל קשה דלריו"ח (לפמש"כ התוי"ט) יקשה מדוע לא תני מתניתין יתר לבונתה. ול"נ דהרמב"ם מפרש דריו"ח לא בא רק לתרץ הקושיא דוהתניא כו' ובא לומר דאתיא כר"מ וריו"ח גמיר לה דר"מ פוסל בחסר כ"ש (כה"ג תמצא לו בסנהדרין (נ ב) ע"ש בפרש"י ד"ה מרגלא) ולא ניחא ליה בתירוצא דתני

קורט כו' דמשמע ליה דתני לה דומיא דקומץ כיון דכייל להו בחד חסר. וכן לא ניחא ליה בתירוצא דכאן כו' כאן כו' אף דאית ליה חילוק זה כדאמר לקמן. דמשמע ליה דהברייתא מיירי ג"כ בלבונה הבאה עם המנחה מדכייל לקומץ בהדיה. אבל מתניתין מפרש ג"כ דחיסר משני קרטין וכר"י וכדמוכח מהא דלא תני רבה לבונתה כדכתב התוי"ט. ועוד נ"ל ראיה ממשנה הסמוכה לקמן דתני להקטיר לבונתה ופרש"י עצמו דהך סתמא כר"ש (כן הגיה הצ"ק) כו' דלבונה כשרה בקורט א'. ול"ד דה"ה דמצי אתיא כר"י דמכשיר בב' קרטין דהל' כוותיה נגד ר"ש:

רש"י ד"ה קומץ בתחלה. וכדילפינן מג"ש כו'. וכן פי' במשנה. אבל שם משמע דאינו אלא הקיש וכמו שהעתיקו התוס':

רש"י ד"ה שהגיע זמנה. דקרבו המוספין. כצ"ל:

תד"ה ר"י. והא דדריש ר"י הכא כל הלבונה כו'. כצ"ל:

תד"ה ור"ש. ובפ"ב דסוטה ממעט ר"י צוואות וקבלות מהאלה כר"מ. כצ"ל:

ד"ה פסול. כשהוא אומר בפ' קדושים כו'. עי' לקמן (כה) תד"ה ונשא:

רש"י ד"ה למחר. אלא ליום ולילה דאיתקש לחטאת כו'. כצ"ל:

דף יב:

רש"י ד"ה ומנחת כהנים. רש"ק מחק כ"ז הדבור. וא"י טעמו [ואם] מפני שכ' רש"י מנחה שהתנדב כהן. ובאמת אפי' מנחת חוטא דידהו נמי. ואפי' לר"ש דלקמן רפ"ז דנקמצת. מ"מ מודה דשיריים ג"כ קרבין כדאיתא שם. וכן מנחת חנוכם כולה כליל כמנחת כהן משיח. י"ל דרוצה לפרש דתיתי אפי' כראב"ש שם (עד) דס"ל דשיריים מתפזרים על בית הדשן. ועי' לקמן (כ) בפי' בד"ה מנחת כהנים. ובתוי"ט פ"ד דזבחים (מ"ג) ד"ה מנ"כ:

דף יג:

רש"י ד"ה ליקוט לבונה. דלאחר הקטרת קומץ היה מלקט כו'. תמוה דהרי מבואר בסוטה (יד ב) דמקטיר שניהם בהדדי. וע"ש בסה"ע בפירושו. וכבר עמד ע"ד המל"מ בפי"ג מהל' מעה"ק הי"ב. אולם לעיל בסמוך אמרינן אי בעי האי מקטיר ברישא ואי בעי כו' וצע"ק:

רש"י ד"ה שני כבשים (במשנה). **ואע"ג דז' כבשים כו' שאין הלחם קדוש אלא כו'**. לשונו מזוקק. ולשון הרע"ב ושאר כבשים דמוספין נינהו. ול"ד במחכ"ת. עי' לקמן (מה ב) רע"א יכול הן הן כבשים האמורים כאן הן הן האמורים בחוה"פ אמרת כו'. ועי' בפירושו לקמן פ"ד מ"ב:

דף יד:

גמרא הנ"מ דטעמא דרבנן מש"ה הוא כו'. כה"ג ביבמות (קט):
שם אר"א מחלוקת לפני זריקה כו' ולפני זריקה במאי פליגי אר"פ כו'. ובמסקנא נדחו דבריו אלא טעמא דר"י שאין ק"צ חלוק. לכאורה משמע דממילא גם דברי ר"א נדחו ופליגי אפי' לאחר זריקה. ולא כן דעת הרמב"ם בפי' (ואחריו הרע"ב) שהביא הא דר"א וגם מסקנת ריו"ח בטעמו דר"י. ודעתו רחבה מדעתי:

דף טו.

גמרא ואמאי לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל כו'. עי' בתוס'. וק"ל דהא כי חשיב לזרוק הדם למחר ה"ז פיגול והרי על הדם א"ח משום פיגול. ולימא ק"ו המפגל (דהיינו הדם) אינו מתפגל מי שאינו מפגל (דהיינו הבשר והאימורים) ואף לא באו לפגל א"ד שלא יתפגלו. ולהועוד נראה שבתוס' יתיישב זה. גם בהא דמכות היה יכול לדחות לכאורה הק"ו מחילול גופיה. ומה המחלל היינו הכהן שמחלל זרעו אינו מתחלל מי שאינו מחלל היינו זרעו ואף לא בא לחלל א"ד שלא יתחלל. וי"ל:
רש"י ד"ה מ"ט. תיבות תודת שלמיו הניתוספו בד"ח שבוש:
רש"י ד"ה או לא. פגלי כו'. נ"ל דד"ה צ"ל לאיפגולי לחם. דשייך במחשבת תודה והס"ד. ואח"כ מתחיל דבור המפגל:
[**תד"ה והא עולין**. עמש"כ בפסחים שם עח:
תד"ה ופליגי. משמע דאי משכח תנאי בציץ מרצה כו'. כצ"ל ודלא כצ"ק:
תד"ה רי"א. אע"ג כו'. עצ"ק. אבל ק"ל דלפ"ז למאי איצטריכו לחילוק דבפסח יש בו אכילה] :

דף טז:

רש"י ד"ה כ"ע שאינה מתרת. דלא מעכבת דאפשר כו'. לכאורה ה"ל לפרש כדפי' לקמן בד"ה שחיטתה אינה מתרת. דזריקה מתירתן. וה"נ הקטרת הקומץ מתירה. וי"ל:

דף יז.

רש"י ד"ה כחד דמו. אבל לר"י דבר"פ אין מתיר מפגל את המתיר. לכאורה סותר א"ע למש"כ לעיל בד"ה הקטרה מפגלת הקטרה וי"ל:
ד"ה לאכול. אלא לר"א איצטרך כו'. עמש"כ בזה בזבחים (לה) בס"ד:

דף יז:

רש"י ד"ה ת"ק. ר"י דאמר כו' האי הוא דפסול לר' אליעזר. כצ"ל בי':

דף יח.

גמרא אנן נמי פלוגתא קא מתנינן. פי' אנן נמי בכ"ד מתנינן פלוגתא אפי' יחיד נגד רבים ואף דאותו יחיד איננו מרבותינו. וא"כ למה הוצרך לתת טעם על ר"י ששנה פלוגתת ר"א על חכמים הא מפני כו'. ופרש"י בזה אינו מובן:

רש"י ד"ה למצות מדותיו. מה שר' אלעזר. כצ"ל בל"י. וכן בסמוך בד"ה והיה ב' פעמים:

תד"ה אלא. לפי מסקנא כו' פיגול לר' אליעזר. כצ"ל:

בא"ד אבל בהנך כו' בין לר' אלעזר. כצ"ל בל"י:

רש"י ד"ה לא פתת. וזה אם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר. ונ"פ דכוונתו דע"כ פתת מהחלות כדי קמיצה דקומץ היתר פסול כדלעיל (ו) במשנה והתוי"ט ל"ד בכאן במחכ"ת. ומש"כ רש"י כדאמרי' באלו מנחות. שב למש"כ קודם ה"ה לכל המנחות כו' והוא שם (עה) מנחה לרבות כל המנחות לפתיתה. או דצ"ל האי כדאמרי' כו' קודם וזה אם לא פתת כו':

בפי' הרע"ב ד"ה לא מלח. כל המנחה כו'. פירושו זה לא נמצא בגמרא עי' לקמן (ר"ד כ). והפי' גופיה לא מחוור כלל. דמאי קמ"ל מתניתין בלשון דיעבד כיון דאפי' לכתחלה לא בעיא כל המנחה מליחה. בשלמא לא יצק דפי' לא יצק כהן אלא זר. אף דגם לכתחלה משמע דכשרה בזר דמקמיצה ואילך מצות כהונה. מ"מ אפשר דאפ"ה היו נוהגים הכהנים ליצוק. וכיוצא בזה כתבתי בברכות (כח. לא ב) ע"ש. או דאתי לאפוקי מר"ש דס"ל לקמן (בע"ב) דבעינן דוקא כהן. והרמב"ם פי' דלא מלח כהן אלא זר. ולקושיית רב יוסף לקמן ע"ז וכי תעלה ע"ד כו' לא חש לה די"ל דקמ"ל דאם עבר ועלה או בשוגג ומלח כשר. (ורב יוסף דלא ניחא ליה בזה אולי ס"ל דהוה מצוה הבאה בעבירה ולכן אפי' עבר ועלה ומלח לא יצא ובפרט זה יש להאריך ואכ"מ) ועי' בכ"מ ולח"מ בפ"ה מה' אמ"ז הי"ב:

תד"ה לא מלח. לא דקדק בסדר כו'. והעתיקם התוי"ט. ונ"ל דל"ד הרב ז"ל בזה. דהתוס' מפרשי לא מלח קאי על הקומץ. או שלא מלחו כלל. או שלא מלחו כהן אלא זר וכדאיתא בגמרא שציינתי לעיל. אבל לפי' הרע"ב דלא מלח קאי על כל המנחה. אדרבה י"ל דבדוקא אקדים התנא לא מלח לארויי לן דמיירי במנחה כולה דקדים לתנופה ולהגשה:

דף יח:

תד"ה ואר"ז. דכתיבא בלילה כו' ובמרחשת. הן בה לא כתיבא בלילה. ואולי כוונתם כיון דילפינן קרבנך קרבנך מרחשת ממחבת לקמן (ר"ד עה) כמאן דכתיבא בלילה בגופה דמיא וע"ש בתוס':

דף יט.

תד"ה במקרא. וא"ת דבפ' השואל פליגי אמוראי כו'. כצ"ל:
בא"ד וי"ל דהתם דרש כו'. כצ"ל בלא קווים. ומעתה לא נצטרך להגהת הצ"ק תיבת טעמא:

דף כ.

גמרא ול"ת ביה קרא והכתיב וכ"ק מנחתך במלח תמלח. לכאורה נראה דהכוונה מדכתיב כפול במלח תמלח. ומשני ההוא מבע"ל לכדתניא כו' ומביא אגב ברייתא זו לפרושי כוליה קרא והאריך בה לפרשה עד תמלח למאי אתא כדתניא כו' לקמן (כא). אבל יותר נראה שיכוון לכוליה קרא (ואולי חסר מלת וגו'). דכתיב ביה ג"כ ולא תשבית מלח כו' מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח. וכ"מ שהבין התוי"ט בדבור לא מלח. וכה"ג כ' התוס' בר"פ אלו נערות ובש"מ:
רש"י ד"ה מנחת כהנים. מנחת נדבותיהם. עמש"כ לעיל (יב ב) בס"ד:
רש"י ד"ה ואייתי דם דאיכא נסכים. יין ושמן כו'. זה ודאי דשמן אף דנבלל עם המנחה נקרא בשם נסכים כמו שהאריך בזה התוי"ט לקמן פ"ט מ"ד. אבל גם המנחה גופה נכללת בשם נסכים וכמש"כ התוי"ט בשם הרמב"ם. וכדמוכח בשקלים פ"ה מ"ג וד' וש"מ טובא:

דף כא.

רש"י ד"ה לא סריך. שכשתולין כו'. עי' ש"ך יו"ד סי' קצ"ח סק"כ העתקת לשון רש"י בסגנון אחר טוב משלפנינו. ומפי הרב הגאון המנוח מוה' יוסף אב"ד דסלוצק ז"ל שמעתי דחסר ב' קווים על מלת ל"א והוא ר"ת לישנא אחרינא וש"י:
תד"ה דם. והיינו הא דתנן כו'. צ"ע דאדרבה בכריתות (כב) מייתינן עלה דאמר רב ל"ש אלא בלב עוף כו' אבל לב בהמה דיש בו כזית חייבין עליו. ועיין בתוס' חולין שם:

דף כא:

רש"י ד"ה ה"ג. ודריש התם יאכלו שיאכלו כו'. כצ"ל:

דף כב.

תד"ה ועצים. וא"ת ולילף ממלח כו'. ר"ל ול"ל קרא על עצים לאחר שכבר ילפינן מקרא למלח:

במשנה והן בולעות זו מזו. עתוי"ט. ונראה דאישתמיטתיה מש"כ הרמב"ם בפי"א מהל' פהמ"ק ה"ח דאם נפל לתוכה שמן מנחה אחרת כ"ש נפסלה. וא"כ נוכל לפרש הכא דהפסול הוא משום ריבה שמנה. אם לא שיאמר דהרע"ב לקח לו שיטה אחרת דאף בזה לא מיפסל עד שיוסיף לוג ודלא כרש"י ולא כרמב"ם. זה ה"ל להתוי"ט לבאר. (ואגב ראיתי להכ"מ שם בהל' ט' על מש"כ הרמב"ם דבריבה שמנה עד שני לוגין כשרה. שכתב ודלא כפרש"י שכתב אהא דאמרינן ולוקמה כגון דעריב שמן דחולין כו' דעריב ביה פורתא כו'. ותמוה דהא גם הרמב"ם מודה בעירב בה דחולין או דמנחה אחרת אפי' כל שהוא פסולה. וה"ל לאתויי הא דפרש"י לעיל אבל בלוג ומחצה קס"ד דלא מיפסלא. משמע דלמסקנא מיפסלא בהכי. ושני לוגין דנקיט הוא לרבותא דס"ד הואיל והאי חזי ליה כו'): ומה שכ' התוי"ט שלא הבין לשיטת רש"י והתוס' דהטעם הוא משום ריבה שמנה קושיית הגמרא וכי בולעות זו מזו מה הוי מב"מ הוא. לאחר העיון בפירושם נראה דהכי פריך כיון דמב"מ לא בטיל לכן אע"פ שהקומץ בולע שמן מהמנחה כיון דלא בטיל לגביה. כל היכא דאיתיה אמנחה שדינן ליה. כדפרש"י לקמן (כג) בד"ה רי"א לא יקרב. משום דעולין א"מ זא"ז והיכא דאיתיה אמנחת נדבה שדינן ליה. ולכן לא הוה ריבה שמנה לגבי קומץ ולא חסר שמנה לגבי מנחה. ועי' עוד שם בבעיא דרבא קומץ שמיצה שמנו כו' ובתוס' שם ובד"ה חרב. ומשני רבא כ"ש מב"מ וד"א כו' שא"מ (דהיינו הקומץ) רבה עליו (על שמן הנבלע בו) ומבטלו. ולכן הוה ריבה שמן בקומץ כיון דבטיל בתוכו. וחסר שמנה גבי מנחה. אך קצת סתירה לזה מהא דפרש"י שם (בע"ב) ד"ה לימא דלא כר"ח שכתב דבטיל כמאן דליתיה דמי ולא אייתיר ליה. וכבר הרגישו עליו בזה התוס' כאן בד"ה והן הא':

דף כג.

רש"י ד"ה ושחוטה אינה בטלה בנבלה. ואם נגעה אחת מהן בתרומה אינה נשרפת כו'. ק"ל דאי ברה"ר טהורה לגמרי כמש"כ התוס' ואי ברה"י שורפין עלה דהא עשאוה כודאי כדאיתא בנדה (ר"ד ג). ועי' עוד שם (לג ב):

דף כג:

רש"י ד"ה לעולם אליבא דר"י. ההגהות שבגליון על דבור זה שבד"ח. שגגות הן:

דף כד.

גמרא (ברה"ע) והניחו בביסא. כצ"ל בב':

דף כד:

גמרא אלא מסיפא מודה ר"י כו'. במשנה לא נמצא זה:

דף כה.

רש"י ד"ה מכללה בבמה. בבמות נו"ג דאין שם קלעים. עי' בתוי"ט מה שתמה עליו בזה. וע"ש בכה"ד. ואולי יכוון רש"י דאותן קדשים המותרין להקריבן בבמה קטנה אפי' אם הקריבן בבמה גדולה אין נפסלין ביוצא עי' זבחים (ס"ד קיט) ובפרש"י שם:

דף כה:

גמרא נותרות היינו לן. ק"ל מדוע לא נפרש דפיגולין היינו ע"י מחשבת חוץ למקומן. ונותרות היינו מחשבת נותר כדלעיל (בע"א) א"ת עון פיגול. א"ת עון נותר ע"ש בתוס':

דף כו.

גמרא והאי דקאמר נטמא רישייהו נקט. מזה ראיה למש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ז ע"ש:
רש"י ד"ה ועצים. עצי מערכה. ל"י אמאי לא מפרש כפשטיה שהתנדב עצים עי' לעיל (כ ב):

דף כו:

גמרא ר' אלעזר מתני לה כו'. כצ"ל בל"י וכן ברש"י:

דף כז.

במשנה שני שעירי יוה"כ מעכבין זא"ז. ק"ל מאי איריא השעירים דהוזקקו זל"ז בהגרלה. אפי' הפר של כה"ג והקטורת דלפני ולפנים וכל האמור בפ' אחרי בסדר היום מעכבי אהדדי עי' יומא (ס) פלוגתת ר"י ור"נ. ואולי קמ"ל דאף שעיר המשתלח דעיקר מצותו בחוץ להשתלח וגם כשר בזר אפ"ה מעכב. ועי"ל דהא כבר תני להו בדוכתייהו ביומא שם. אלא דכאן רצה התנא לזווג שנים שנים ועמש"כ לקמן בסמוך:

רש"י ד"ה שעל הפרוכת ומזה"ז. בין דפהע"ד כו'. ועיין בלשון הרע"ב דמשמע מדבריו דגם פהע"ד ופכה"מ טעונין ז' הזיות על מזבח הפנימי וז"א כדמוכח בזבחים (ר"ד מב) ובש"ד. ומש"כ עוד וד' מתנות כו' אע"פ שלא הוזכרו במשנה. נ"ל דזה כבר שנה בפ"ד דזבחים כל הניתנין על מזבח הפנימי כו' ושם תני דומיא דחטאת החיצונה דהויא בקרנות. וכן לקמן (מד ב) תני המתנות שעל מזבח החיצון א"מ זא"ז דמשמע הא דפנימי מעכבות. אך ק"ל מדוע לא תני הזאה ראשונה שעל בין הבדים ושעל הפרוכת דפר ושעיר של יוה"כ. וה"ל למיתני בבא דשמונה. שכן רש"י כללה עם השבע לעיל (טז) ד"ה מ"ג דיו"ה ועשאן שמונה. ואולי דזה כבר נכלל בהא דיומא (ס) וכאן לא שנה רק לזווג שבע שבע וכמש"כ בסמוך לעיל:

גמרא ואין אדם יוצא יד"ח בהן עד שיהו כולן באגודה אחת. לאו דוקא כולן שהרי האתרוג אינו עמהן באגודה כדאיתא בסוכה (לד ב):

דף כז:

רש"י ד"ה למעוטי דרך משופש. שחתר את החומה כו'. וכן העתיקוהו התוס' כאן. אבל בזבחים (פב ב) בתד"ה ל"נ העתיקו שחתך והוא יותר נכון:

דף כח.

במשנה שתי פרשיות שבמזוזה כו'. ק"ק מדוע לא חשבה לעיל בהדי שנים שנים. וכן ד"פ שבתפילין וד' ציציות בהדי ד"ד כמו שחשב שם ד' שבלולב אע"פ שאינו מעניני עבודה:

רש"י ד"ה ד"פ שבתפילין. דבכולהו כתיב ולטוטפות או ולזכרון כו'. ל"י מדוע מביא דוקא מתפילין של ראש ולא משל יד המוקדמין במקרא. והלא בתרווייהו מעכבין זא"ז:

דף כח:

רש"י ד"ה תפוחי הכרתיים. מקום. כדכתיב נגב הכרתי (שמואל א ל) גוי כרתים (צפניה ב):

דף כט.

רש"י ד"ה כיון דקאי. שנשרף יפה בימי שלמה כו' עכשיו כו'. לכאורה משמע דזה המעשה היה בבית שני. והיתה מבית ראשון שהחזיר להם כורש ואיך השתמשו בה בב"ר לדעת ראב"ש לקמן (צט) אם היתה יתירה על ככר:
רש"י ד"ה וזה אשר תעשה. ותחלת עשייה זביחה. כצ"ל:

דף כט:

גמרא ראמי ב"ת דהוא רמי ב"ד. כצ"ל ושבינתיים מחק המע"מ בהלק"ט עי' חולין (קי):
רש"י ד"ה וי"ו דויהרג. אירע במקום נקב. מדלא פי' כן בהא דאיפסקא ליה כרעא דה"י דלעיל. נ"ל דס"ל כהא דפסק השו"ע סי' ל"ב סט"ז דכשנכתב בכשרות ואח"כ נפסק בנקב אע"ג שעתה אינו מוקף גויל כשר. וכ"מ לי ממה שפי' לעיל ד"ה שאין גויל מוקף לה. שמדובקת באות אחרת כו' כלומר כו' אות אחת. דלכאורה תמוה דבכה"ג הב' אותיות המודבקות אינן מוקפות גויל. אבל לפמש"כ א"ש. לפי דהראשונה נכתבה בכשרות ושוב אינה נפסלת בדיבוק השניה לה. ולכן לעיל בעובדא דה"י דאף דנשתייר למעלה מן הנקב כשיעור אות קטנה מ"מ הרי שם במקום הנקב אינו מוקף גויל. וע"כ צ"ל דלהכי כשר דמיירי דהנקב נעשה אחר כתיבתו לזאת לא פירש שם מאומה והניח הדבר כפשטות לשון דאיפסקא דמשמעו דנפסק אח"כ. משא"כ הכא דכיון דינוקא קוראהו וי"ו והיינו מפני שהוא מצרף את שלמטה מן הנקב לדמעלה דאין הנקב מפרידו ולכן חשבינן ליה להנקב כמי שאינו ודמי להא דאיתא שם סעיף י"ג. ולכן פי' אירע במקום נקב ור"ל דאף שהיה הנקב כבר קודם הכתיבה כשר. וזה דלא כהט"ז שם ס"ק יו"ד. ואף שהוא נגד משמעות קצת פוסקים שהביא הט"ז שם בס"ק הקודם. מ"מ שיטת רש"י נלע"ד כמש"כ:
תד"ה שעטנז. כתיב בש"ר דמשמע ט"ט דלטטפות צריכה ג' ג' זיונין. ר"ל דט"ט דבפ' שמע ולאפוקי ט"ט דכי יביאך דכתוב שם קודם דצריכין ה' ה' זיונין והמהרש"א ואחריו הצ"ק ל"ד במחכ"ת ודע דהני זיונין שכ' הש"ר היינו תגין גדולים וזיונין דא"ר הכא המה תגין קטנים כמש"כ הרא"ש בסדר תיקון תפילין וע"ש בל"ח אות קל"ח בשם ס' התרומה

עוד חילוק אחר. ובש"ר שלפנינו כתוב ד' ד' זיונין בט"ט דשמע. אך הטור בסי' ל"ו העתיק ג' ג' כמש"כ התוספות:

דף ל.

גמרא אלא כגון למשפחותיכם ג"פ. ולשון הרמב"ם בפ"ז ואורך כל שיטה ושיטה למ"ד אותיות כדי כו'. והוא כפי הגי' שלפנינו בגמרא למשפחותיכם מ"ו ומ"י ואף דבספרים שלפנינו בשמות (יב כא) ובבמדבר (לג נד) ח"ו ובב"י ביו"ד סי' ער"ה בד"ה ורבו הדעות משמע דבספרים שלפניו המה מ"ו ומ"י (וצ"ע שלא העירו עליו בזה המנחת שי והבאים אחריו) י"ל דהגמרא נקטה דהשיעור הוא כמו שאם היו מ"ו והא דל"ק סתמא כדי למ"ד אותיות הוא מפני ב' טעמים (א) להורות שיהיו בהם ו' אותיות קצרות כמו ו' וי'. (ב) להורות שלא יהיו רק כדי ב' אוירים שבין התיבות שהוא כמלוא אות קטנה כדלקמן. וק"ק מה שלא הביאה הגמרא מהמוקדם למשפחותיהם (בראשית ח יט) או באמתחותיכם (שם מג כג). ונראה קצת מזה דלפניהם היה למשפחותיכם בתורה מ"ו ומ"י:

רש"י ד"ה אף באמצע שיטה. ובאמצע הדף. ועי' גם בדבור הסמוך. נראה דדעתו ז"ל דאין סברא לומר דלא יהא רשאי לסיים בסוף שיטה. דכמו דסוף הדף עדיף ה"נ סוף שיטה ולכן הא דאר"א באמצע שיטה דוקא וכ"פ סתמא דגמרא ע"כ א"א לומר דבאו לאפוקי סוף שיטה. אלא לאפוקי אמצע הדף. וממילא רבנן דאמרי אף בא"ש ע"כ אתו לרבויי אמצע הדף. ופי' הצ"ק בכוונתו לא מחוור כלל. דלפ"ד מאי דוחקיה לפרש דלרבנן כשר באמצע הדף ותהיה הברייתא תיובתא. יפרש דל"פ אלא בסוף השיטה לחוד. אבל באמצע הדף לכ"ע לא וכהברייתא:

תד"ה מכאן. עי' כה"ד. בסוטה (יג ב) איתא אותה שבת כו' ניטלה רשות מזה וניתנה לזה ע"ש. משמע דמת בשבת:

תד"ה פסוק. ואע"ג דליכא ס' שיטין או שיעורין אחרים דמס' סופרים. הוא בפ"ב ה"ו. ושם איתא ג"כ מ"ב כהמסעות. ולהרא"ש בסוף הל' ס"ת והטור בסי' ער"ה והגמיי' בפ"ז מהל' ס"ת היה הגי' מ"ח וכ"נ מהרמב"ם ועי' בט"ז שם סק"ח. ותמה המע"מ שם דהרי בפ' מסעי אינן אלא מ"ב וכפירש"י שם. ואנכי מניתים ול"מ רק מ"א. ורש"י ע"כ מונה ג"כ רעמסס אשר משם נסעו ראשונה. ונ"ל דרש"י פי' בחוקת ובעקב דחזרו לאחוריהם מהר ההר עד מוסרה והשיבום בני לוי וממוסרה עד הר ההר ז' מסעות הרי לך מכוון מ"ח ונכון בס"ד:

דף ל:

תד"ה ר' יוסי. אלא ריצ"ה קאי ולא אדרי"ה. כה"ג בקדושין (כה) ע"ש:

דף לא.

תד"ה אימא. פי' יין דוקא ולא שמן כו' (וכ"פ רש"י) והקשה ר"ת כו'. לעד"נ דהש"ס אינו משבש למלת אף אלא דמפרש דכוונת רש"ש הוא דיין לבד הוא דיש להוסיף על דברי ר"מ ולא דבש (והקושיא מכלל דת"ק סבר יין לא איננה רק על החכמים דיין הוא ק"ו מדבש) ואף דקאמר רש"ש אקמייתא. רצוני אדר"מ. וכמו שכ' התוס' לעיל בד"ה ר' יוסי כה"ג והבאתי דוגמא לדבריהם מקדושין ע"ש:

דף לא:

גמרא (בסה"ע) מיתיבי כו' ואר"ח א"ר הלכה כרשב"א כו'. פי' ור"ה איך יפלוג על רב רבו כדפריך בשבת (קכח) והא ר"ה תלמיד דרב הוה ורב כר"י ס"ל כו' ועמש"כ בהרא"ש דעירובין פ"א סי' ז':

דף לב.

רש"י ד"ה ודלמא להשלים. דלמא כו' עושין מס"ת מזוזה שאם חסרה. והס"ד ואח"כ מ"ה **רש"י ד"ה והתניא** וד"ה שברה"ע הב' צ"ל הד"א:

תד"ה והאידנא. ור"ת כו' כשיעור למשפחותיכם כו'. זה קרוב למש"כ הרא"ש בהל' ס"ת סי"ג בשמו דפתוחה היא כשיעור ג' תיבות של ג' ג' אותיות. ולהב"י בסי' ער"ה נזדקרה נוסחא משובשת בתוס' כשיעור ג' למשפחותיכם והקשה עליהם ע"ש:

בא"ד ואם לא נשתייר בסוף שיטה חלק כשיעור למשפחותיכם כו'. כצ"ל:

בא"ד גמר כה"פ בסוה"ד יישייר שיטה כו'. כצ"ל ועי' ברא"ש:

תד"ה הא. בתפילין ש"י ד' שיטין ובש"ר ז' כו'. ברא"ש וטוש"ע סי' ל"ה הגי' בהפך:

דף לב:

תד"ה הא. ומהא אמר שנוהגין כו'. עי' במפרשים. ול"נ להגיה ומיהא (או ומיהו) אמר:

בא"ד אל תשמח כעמים. צ"ל בכ"ף:

בא"ד ר"ז כתב ולא זכר כו' ולא כתב כדכתיב המלך יואש. בד"ה (ב כד) כתיב ולא זכר יואש המלך. ולכן צריך להפוך הגי' בתוס':

דף לג.

תד"ה כתבה. ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך כו'. ועי' במרדכי שהרר"א אדרבה מביא מזה הירושלמי ראיה לפרש"י מדפריך מעיקרא משני דפין ואח"כ משני עורות. משמע דב' דפין היינו אפי' בעור אחד. והביאו הצ"ק וכן הגר"א ז"ל בסי' רפ"ח סק"ז הניח דבריהם בצ"ע. ולעד"נ דהתוס' מפרשי דהא דקאמר שהספרים נכתבים בשני עורות היינו ע"כ בשני דפין דבדף אחד אפי' ספרים אינן נכתבין בב' עורות כדמסיק הירושלמי שם ודומיא דספרים קאמר דתו"מ א"נ אלא בעור אחד דהיינו בב' דפין. והך מקשה דהוא רי"צ פליג על מקשה ראשון דהוא ריב"ל ע"ש בירושלמי ותבין. ודע שראיתי בתוס' ש"ק שם שהניח בצע"ג דברי הרמ"א ביו"ד סי' ר"פ ס"א דפסק דמותר לדבק עליו (פי' אם נקרע) קלף מבחוץ כו' וכן אם נחסר דבר כותבין על הקלף הדבוק. מהך דירושלמי דבדף אחד אסור ב' עורות ע"ש. ולי לק"מ דכה"ג אשכחן בשופר דדבק שברי שופרות פסול מטעם ב' שופרות וכן נסדק לגמרי ודבקו לפרש"י (ר"ה כז) ואפ"ה ניקב וסתמו במינו כשר (שם):

תד"ה הא. שהשפופרת פתוחה לאורכה ומשני ראשיה כו'. כצ"ל:

דף לג:

רש"י ד"ה [ההיא דקתני חייבת כו'. וד"ה באכסדרא רומיתא כו'. בב"ב פי' להיפך ע"ש] : **רש"י ד"ה מגינה לבית. שבו נכנסין מן הגינה כו' כשרוצים ליכנס לקיטונית ולהב'** (רצה לומר לפתח השני) קרי ליה כו'. כ"נ דצ"ל:

דף לד.

גמרא ל"צ אע"ג דרגיל בחד. קשה דזה לא שמעינן מדר"ה:

רש"י ד"ה פצים אחד. וציר הפתח הוא בזוית כו'. כצ"ל. והנה הרמב"ם פסק כחכמים דבאין לו אלא פצים אחד פטור וכן סתם השו"ע ר"ס רפ"ז והש"ך כתב שם דעת הרא"ש דביש לו פצים א' מימין חייב. ומצד שמאל פטור והוא משום דפוסק כר"מ וכר"פ דמפרש דאף ר"מ לא אמר אלא כשהוא מימין. וסיים בזה ונראה דיקבענה בלא ברכה. ופשוט דקאי על אם הוא מצד ימין. והבה"ט העתיק משמו דאף מצד שמאל שהוא פטור נ"ל דיקבענה בלא ברכה. ושרי ליה מאריה:

דף לד:

תד"ה לטוטפות (הב'). **וכן ציץ לשון הבטה**. כמו מציץ מן החרכים:

דף לה:

רש"י ד"ה שיעור תכלת. ושיעור איזוב מפורש בפ"ק דסוכה. שם לא נמצא. אבל איתא בנדה (כו) ודשיעורו טפח. ועי' תוי"ט ספי"א דפרה:
תד"ה פוק. וכן בס"פ כיצד מברכין. כצ"ל וכ"ה בהרא"ש בהלק"ט סי' י"א:

דף לו.

תד"ה לא סח. ור"ת פי' כו'. בגה"ש בשם חכם א' שכ"ה בתנחומא כו'. כבר ראתה זה עינו של הגר"א ז"ל ורמזו בשו"ע סי' כ"ה ס"ק י"ז:

דף לז.

גמרא כתנאי כו' אחרים אומרים ידכה לרבות אה"ג. כצ"ל:
תד"ה קיבורת. והיינו כנגד הקודא ששם דרך לחגור. ק"ל מהא דזבחים (פח ב) אבנט מכפר על הרהור הלב היכא דאיתי' וכ"ה בערכין ועי' תוס' שם (טו ב) ד"ה אבנט:

דף לז:

גמרא לאפוקי בין עיניך דאיכא בשר ושיער כו' ואיכא נמי שיער צהוב. ופרש"י שיער דגבות עינים. ותמיהני דהא לא כתיב בקרא בנתקים רק ראש וזקן ולא אישתמיט חד תנא להשמיענו דה"ה בכ"מ כינוס שיער ונראה. ובתו"כ אין לי אלא בזמן שיש לו בראש ובזקן כו' לא בראש ולא בזקן מנין כו'. וכתב הק"א לא בראש ולא בזקן לא גרסינן ליה דאם אין לו לא בראש ולא בזקן במה זה יטמא אחר דאין נתק מטמא במקום אחר מהגוף כו' ע"ש. לכן אני אומר דהגי' שלפנינו בתו"כ נכונה ובא לרבות כל מקום כינוס שיער ומרבה ליה שפיר ממלת או דמיותר. דלא מיבעיא לר' יונתן בב"מ (צד ב) דלא מצריך או לחלק. אלא אפי' לר' יאשיה שם מ"מ האי או מיותר. דלחלק הוה ידעינן מדכתיב צרעת הראש או הזקן הוא. ועמש"כ בס"ד בכלים פי"ז מי"ג:
רש"י ד"ה בעלת חמש. שחתך מקרן אחת באלכסון. ל"י מנ"ל הא דלכאורה קרן אינו נקרא רק כשהוא על זוית נצבת. וכ"מ מד"ע לקמן ד"ה דבצריה שפי' שחתך כו' חתיכה

כגון פגימה. דר"ל שחתך חתיכה מרובעת מן הקרן. וכמ"ק בפי' לקמן (ר"ד לח) בד"ה ל"א ועיקר:
בא"ד ולרי"ש כו' כי רבי רחמנא בעלת חמש נמי כו'. כצ"ל:

דף לח.

רש"י ד"ה ל"א ועיקר. קרנות טליתו כפל וקשר כו'. כצ"ל:
במשנה תפלה כו'. עתוי"ט. ולע"ד יל"פ מלשון מחשבה כדפרש"י בפ' ויחי על לא פללתי. והוא לפי שאסור להסיח דעתו מתפילין וצריך שיהא מחשבתו עליהם תמיד:
תד"ה התכלת. ולקמן גבי טלית שכולה תכלת. הוא (בדף מא ב):

דף לח:

גמרא א"ל רמב"ח ל"נ כו'. ע"כ יש כאן ט"ס ונצרך להגהה:
תד"ה אלא. ולרבנן אפי' בחד מיפסל. ר"ל חד מינא והיינו ב' חוטין. כ"כ הרב"י בדעת הרי"ו ע"ש:

דף לט.

רש"י ד"ה דלמא. הא דאמרי בני ר"ח ה"ק כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה מאי לאו. ונשאר קצת. הס"ד ואח"כ מתחיל דבור **גרדומיו. דאיגרדום כו'**:

דף מ:

גמרא הכא דעשה בעלמא לכ"ש. לכאורה לאו דשעטנז נמי איכא כיון דאפשר לקיים שניהם. ויהיה ראיה להא"נ מדאורייתא כו' בתוס' לעיל בד"ה כיון:
שם אימא כיון שפצעו בה כו'. נ"ל דפי' כמו הפוצע שבל"ט מלאכות דשבת. שהוא סתירת האריג לפי' הרע"ב שם והרמב"ם בחבורו פ"ט בסופו. והכא הכוונה דנשארו בה עוד ג' אצבעות שתי פצועין בלתי ארוגין. וג"א ל"ד אלא פחות מעט. או מפני שדרך להניח בסוף אורך הבגד קצת מחוטי השתי בלתי ארוג עי' ר"ש פכ"ח דכלים מ"ז בשם הערוך:
רש"י ד"ה שרא ר"ז. והיינו דא"ר כו'. לכאורה מנא ידעינן דמשום האי טעמא הוא:
רש"י ד"ה היו מטילין. אלמא שכל ציצית שנעשית כו'. כ"נ דצ"ל. וכוונתו לתרץ בזה מדוע לעיל על הא דא"ר שמא יקרע כו' והתורה אמרה תולמה"ע לא פריך הגמרא. ולכן מחלק דהתם היתה תליית החוטין שלא לשמה ודאי אית בה משום תולמה"ע ולא

פריך אלא אדהכא דהוויין לשמה רק שלא לצורך והוה דומיא דחסידים כו'. אולם ק"ל דדבריו סותרין אהדדי. דבתחלה פי' דלהכי הויא הא דחסידים שלל"צ משום דלא היה בה כשיעור שיתכסה כו' ומסיים דלא ה"ל אלא ב' קרנות כו' דלפי טעם זה אפי' ארוכה טובא נמי:

דף מא.

גמרא איפשטא כו' וקם להדי רישא. עפרש"י. לכאורה גם קודם שנתפשטה היו החוטין להדי רישא רק עתה נמצאו באמצע הטלית וא"כ העיקר חסר. ואולי יל"פ דמתחלה היה הציציות נראין מבחוץ ועתה שנתפשטה היו הציצית כלפי ראשו והטלית עליהם מלמעלה. ועמ"א סי' ח' סקי"ג:

שם תנ"ה טלית שנקרעה כו'. לפרש"י דהטעם משום גזירה מייתי ראיה מר"מ משום דהלכה כר"מ בגזירותיו כ"כ הגמיי' בפ"א מהל' ציצית אות מ'. ולפי' התוס' לעיל (מ ב) בד"ה שמא צ"ל דהויא ג"כ משום גזירה דלמא יסמוך על הציצית שהיו בעת הקריעה והם פסולים משום תולמ"ע כדאמר ושוין שלא יביא כו' ממקום אחר ובה תכלת כו'. (וממקום אחר ל"ד דה"ה אם חתכו לגמרי או תוך שלש מבגד זה ומפרש"י משמע קצת דממקום אחר דוקא. וי"ל דהתוס' פליגי עליה בזה. ועמ"א סי' תרכ"ו סק"ז ויש לחלק) ולכן אסור לתפור אפי' להטיל בה אח"כ ציצית מחדש ועי' בב"י ואחרונים. והנ"י גורס רמ"א יתפור וחכ"א לא יתפור וא"ש כפשוטו דמייתי סייעתא מחכמים:

דף מא:

גמרא ת"ר טלית שכולה תכלת כו' מיתיבי טלית כו'. חידוש לאמר לשון מיתיבי מברייתא על ברייתא. וכה"ג בב"ק (צד ב) וע"ש בתד"ה בימי רבי. ועי' בערכין (ז) מיתיבי החופר בור כו' ובפרש"י שם. ועמש"כ בביצה (טז) ולקמן (עג ב):

שם וכמה תהא משולשלת. כצ"ל וכן כולם וכן העתיקו התוס' בסוכה (ג):

רש"י ד"ה ושלש שבה"א. מדת גודל. הס"ד ואח"כ מה"ד

ושית בקטנה. באצבע קטנה. כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף:

דף מב.

רש"י ד"ה רמי ח'. דכתיב גדילים לרבות עוד שני גדילים. כוונתו סתומה. ונ"ל דחסר תיבה אחת וכצ"ל דכתיב גדילים תעשה לרבות כו' וכדדרשינן בר"פ עד כמה תעשה הוסיף לך הכתוב עשיה אחרת כו' ואימא שיתין:

דף מג.

תד"ה ור"ש. אבל הכא איתמר כי היכא דלא ניסתרו אהדדי. הצ"ק מגיה דלא נאסרו אהדדי. והנה אם נצטרך להגיה עד"ז אין מן הצורך רק לסרס האותיות דצ"ל דלא נתסרו. אבל הוא תמוה דהא בלא זה ידעינן מדסמיכי אהדדי ומוכח או מופנה כדאיתא בריש יבמות בסוגיא דעליה. וגי' דלפנינו עיקר. ור"ל שלא תהא נראה כמו סתירה במצות התורה אהדדי דהכא אסרה כלאים והכא שרתה. ותדע דחשיב התם ג"כ מחלליה מות יומת. וביום השבת שני כבשים דבד"א נאמרו. וכן ערות אשת אחיך ויבמה יבא עליה דאי אפשר לפרשם רק עד"ז דהתם ההיתר מפורש בקרא:

דף מג:

רש"י ד"ה דומה לים. שנעשו בו כו'. עצ"ק. ול"נ דמשום הא לא אריא. מפני דהתכלת חלוקה הרבה ממראית הרקיע. ומראית הים ממוצעת ביניהם:
(**בסה"ד**) [**רש"י ד"ה וכתיב ספיר**] . **וים לרקיע אנן קחזינן**. כצ"ל בלא ו':

דף מד.

רש"י ד"ה ציצית. מצוה קלה עשה בעלמא. בסוף חולין במשנה אמרו ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר. משמע דקרי קלה לאותה שהיא קלה בדמיה אך הכא א"א לפרש כן דלעיל בסמוך אמר לפיכך דמיו יקרים. וכן מדמה אותה לעיל לחותם של זהב לעבד שאצלו הוא ודאי דבר יקר:

דף מד:

תד"ה הסולת. ותימה דהא לא כתיב שום קרא כו'. ל"י מדוע לא נאמר דילפינן זה ג"כ מככה דפ' נסכים כמו דיליף מינה לעיל (כז) דיין ושמן מיעוטו מעכב א"ר. דהא כתיב לעיל מינה מנחה סולת עשרון בלול כו' וכן באיל ובפר. ואולי דא"ת כן. היה הבילה ג"כ מעכבת בהו וכן המנחה והנסכים יעכבו זא"ז:
במשנה והשעירים א"מ זא"ז. בגי' המשניות ליתא והשעירים. וכן מסובבת בד"ח כאן בסימן המחיקה. ולכאורה גי' והשעירים נכונה. ופירושה כמו דמפרש הש"ס לוהאילים דלא אילים דתו"כ מעכבי ליה לאיל דחווה"פ כו'. דב' שעירים הן א' שבפ' אמור בגלל הלחם והב' שבחווה"פ למוספין כמש"כ הרמב"ם ברפ"ח מהל' תומ"ס והוא מהגמרא לקמן (מה ב). רק ק"ק לפ"ז מדוע לא הזכירם הש"ס לפרשם כמו והאילים:

גמרא כמשפטם כתיב בהו. זבחים (צ ב):

דף מה.

גמרא ת"ר ואיפה לפר כו' אר"ש וכי כו'. ל"י מדוע לא דריש זה ממקרא הקדום (שם מה כד) ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יעשה. ופרש"י שהביאו התוס' בד"ה וכי הוא על מקרא זה שהבאתי:

רש"י ד"ה ת"ל יהיו. ואיל תמימים יהיו. כצ"ל:

תד"ה בשבעה. ומפני שהלכו כו'. כצ"ל:

דף מה:

גמרא ור"ע נמי לילף יהיו מיהיו כו'. ק"ל מדוע לא משני משום דרשא דרבא לקמן (ס"ד מו) מה בכורים בפני עצמן אף שתי הלחם בפ"ע. וא"כ ע"כ א"א למילף מיהיו דהכבשים יעכבו את הלחם. וגם קשה דלמה לן ילפותא מתהיינה דהלא ממילא ידעינן דע"כ קאי על הלחם. דעל הכבשים א"א משום הא דרבא. ועי' בתוס' שם שהרגישו בזה. אך תירוצם אינו מובן לכאורה. ונ"ל כוונתם דלהכי בעי למילף מתהיינה דל"ת דעיכובא דיהיו לא קאי רק על הלחם לבד דמעכבות אהדדי וכן על הכבשים לבד כדדרשינן לעיל (כז) והביאו התוס' כאן בד"ה גמר. ומתהיינה ילפינן דאתי נמי לעכוב הלחם את הכבשים. אבל קושיא הראשונה עדיין צ"ע:

תד"ה קרבו. ור"ע לטעמיה דכי תבואו לאו דוקא. תימה דלקמן בברייתא קאמר ר"ע להדיא דמה שאמור בתו"כ לא קרב במדבר. ולכן אני אומר דתיבות ר"ע אומר דלקמן בברייתא ט"ס וצריך למחקם דכן גם בתו"כ ליתנייהו. והכל הוא מדברי ר"ט וכ"מ מפרש"י שם ד"ה והאמור בת"כ. וזה דלא כהכ"מ רפ"ח מהל' תו"מ:

דף מו.

[**רש"י ד"ה נפרס. שהיא מנחה כתודה** (צ"ק) וכתיב בה הוא ק"ק הוא שאם כו'. כצ"ל. עי' לעיל (יב ב) ולחנם נמחק בגליון מצ"ק] :

דף מו:

גמרא שנאמר בהקריבכם מנחה חדשה לה'. ק"ל מדוע לא הביא מהמוקדם מפ' אמור דכתיב שם והקרבתם מנחה חדשה לה':

תד"ה מה. ואפ"ה איצטריך כו' ללחם דמעכב אה"כ. כוונתם ביארתי לעיל (מ ב) בס"ד ע"ש:

דף מז.

רש"י ד"ה א"ב לאיפסולי ביוצא. לא יהא כשר לשחוט עליו כבשים אחרים. לכאורה גם לגי' זו יוכל לפרש כמו שפי' לגי' ראשונה לזרוק עלייהו מאותן כבשים עצמן אחר הכנסתן לפנים. וכן לגי' הא' יוכל להתפרש כמו כאן:

דף מח.

רש"י ד"ה הא ודאי. ומיהו כו' עד דאפקיה מטעמיה. לכאורה מלישנא דהא כו' משמע דברייתא קמייתא מיהא מצי אתיא אפי' כרבי וכדאוקי ר"ח:

דף מח:

גמרא דתני לוי ושאר כו' כשרין ול"ע לבעלים לש"ח. וכן הביאו התוס' ריש זבחים ד"ה ואסור. ודלא כרש"ק שמ"ז:

דף מט.

גמרא א"ל רב עלו ועלו כו'. עמש"כ בזה ביבמות (יד) בס"ד:
רש"י ד"ה וליקדם. דאי בעי כו' ואי בעי מוספין מקריב ברישא. נ"פ דלא פי' כן רק לפי הקס"ד. אבל לפי מאי דמסיק אביי לקמן ע"כ פירושו דאין מעכבין אה"מ בדיעבד אם קרב המוספין קודם. והרע"ב שהעתיק לשון רש"י דכאן דואי בעי מוספין כו' לפירושא דמתניתין לפי האמת ל"ד במחכ"ת. ולא עוד אלא דהוא עצמו מסיים דדרשה דהעולה אינה אלא למצוה כו' וא"כ דבריו סותרין אהדדי:

דף מט:

גמרא ואי דיומיה אמאי תדיר ומקודש עדיף. כ"נ דצ"ל. ומלת תדיר דבינתיים למחוק:

דף נ:

במשנה כהן שהקריב מחצה שחרית כו'. כ"ה הגי' במשניות. וכ"ה לקמן בברייתא:
רש"י ד"ה ת"ל ומחציתה. מריבויא דוי"ו משמע כו'. כן מוכח להדיא לקמן (נא ב) דקאמר אהך דרשה (דר"ש) וי"ו לא דריש:

דף נא:

במשנה ושלימה היתה קריבה. עפרש"י וכ"ה המסקנא בגמרא לקמן. והתימה על הרמב"ם והרע"ב שנשמטו מלפרש כן. וגם התוי"ט לא העיר מזה:

גמרא א"כ ליכתוב קרא כו' בניו יעשו. כצ"ל וכן ברש"י:

שם לכדתניא אין לי אלא עליונה כו'. לקמן (עד):

שם מה כאן בכליל תקטר אף להלן בכליל תקטר. נראה משום דאי מכליל תהיה ה"א דאתי לאפוקי ממנחת כה"ג שנאמר בה להביאה חצאין. וא"נ דמכליל תהיה ה"א כראב"ש לקמן (עד) דהשיריים מתפזרין אבה"ד. וכ"נ שפי' הק"א:

רש"י ד"ה הכהן המשיח. אחד מבניו כו'. הן במשנה וכן כאן בברייתא איתא משל יורשין משמע דכולן שוין בה וכן לקמן בגמרא אמרינן דאי להך דרשא לחודא אתיא לכתוב בניו. (ומה דמסיים שם יעשה נראה דט"ס הוא וצ"ל יעשו כמו שהגהתי שם לעיל). ועוד נ"ל דדוקא אם ירשו מאביהן. דלכן שינה ר' יהודה לשון הכתוב בניו. ואמר יורשין וכה"ג כתב התוי"ט לקמן פ"ט מ"ז ד"ה ומביא נסכים:

רש"י ד"ה כהנים הדיוטות. ל"א כו' אבל לדורות לא נהג. תמוה דלקמן (עח) מבואר להדיא דנוהג לדורות. וכבר עמד עליו המל"מ בספ"ה מהל' בהמ"ק:

רש"י ד"ה וכן גר. דאי ישראל הוו מקרבי יורשין נסכיו. כן איתא לקמן (צב) במשנה:

תד"ה יש. שהפרישן בחייו כו'. לכאורה למ"ד שיעבודא דאורייתא אפי' לא הפרישן נמי עי' קדושין (יג ב). אולם לפמש"כ התוי"ט לקמן פ"ט מ"ז דבישראל ג"כ אינו אלא כשירש מאביו. א"כ מאי נ"מ בינייהו וצ"ע בזה:

דף נב.

גמרא אר"א שתי תקנות הוו. כה"ג ביומא (כב) ובכתובות (יב) ובגיטין (מז ב):

שם ת"ר פר הע"ד של ציבור כו'. הוריות (ג ב):

דף נב:

במשנה רי"א אף היא אינה מן המובחר. כלשון זה אמר הוא עצמו בסנהדרין (נב) במשנה ופרש"י שם אף הוא לישנא בעלמא כו'. ועמש"כ שם. והכא י"ל דנקט לשון זה אשיגרת לישן דאמרו לו אף היא כו' דסיפא:

דף נג:

רש"י ד"ה זית אחריתו. ל"א שאין מתבשל כו' אלא בסופו כולן יחד. עי' לקמן (פו) בפי' למתניתין דג' זיתים הן ובתוס' שם:

דף נד.

גמרא א"ר כל היכא דמעיקרא כו' הא לית בה וכ"ה כו' מדרבנן. נראה לע"ד דר"ל ובכי הני תרתי דיני מיירי מתני'. בשר העגל כו' הוא הדין השני דמדרבנן טמא. ובשר זקינה כו' הוא הדין הא'. ודכ"ע דכמות שהן תנן בה. ופלוגתייהו בעלמא איתמר. ופרש"י בזה דחוק. גם ע"ד פירושו היה נ"ל דרישא וסיפא אהדדי תני. וכגון דמעיקרא היה כאן כחצי ביצה בשר עגל וכחצי ביצה בשר זקינה. ונתמעך בשר הזקינה. וא"כ נעשו שניהם יחד פחות מכביצה ואח"כ נתפח בשר העגל עד שעמדו יחד על כביצה כמעיקרא ובזה פליגי היכי תנן:

רש"י ד"ה ור"ש ב"ר. דאינהו מפרשי לברייתא. נדפס בגליון הגה"ה למשנה. ועיין מש"כ בס"ד בנדרים (כו):

תד"ה דמעיקרא. תימה כו'. ולי תימה על תמיהתם. דלמא התם מיירי דמעיקרא הוה ביה כגרוגרות וצמקה ועמדה על חציה ועכשיו תפחה ועמדה על שיעורה הראשון. ומדוייק היטב במה שאמר חצי גרוגרת ולא כחצי גרוגרת כדלעיל ולקמיה שם. דהכא מיירי דוקא בגרוגרת ממש דמעיקרא כשהיתה תאינה היתה גדולה בכמותה. ועוד הא קי"ל משקה הבא לאוכל כאוכל דמי (שבת קמד ב) וכל האוכלין מצטרפין לכגרוגרת (שם ספ"ז). והא דקאמר הכא דאינו אלא מדרבנן י"ל דהיינו היכא דלא נגע בטומאה אחרי הנפחו. ועי' מל"מ ברפ"ד מהל' טומאת אוכלין:

דף נד:

רש"י ד"ה במנין. דכי מנית להו לגרוגרות כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה מעשרותיו מקולקלין. וחציו הוי טבל כשאר תבואה שבכרי. עי' מש"כ בגיטין (לא) בתד"ה כשם:

דף נה.

רש"י ד"ה ולא גרוגרות על התאנים. במנין. לכאורה לפי זה מאי מקשה ע"ז ממתני' דמקום שאין כהן תורם מן המתקיים. הא י"ל דהיא אתיא כר"א בר' יוסי דלעיל ובריייתא כת"ק דידיה:

תד"ה במחשבה. משמע הא שומע ואינו מדבר תר"ת. הן שם במ"ו תנן בהדיא דאלם בדיעבד תר"ת. וכן הביאו התוס' עצמם בגיטין ובבכורות:

דף נו:

תד"ה ומעשה שבת. עי' תיקון דבריהם בצ"ק:

דף נז.

גמרא א"ר מאי חייב נמי דקאמר כמעשה צלי של שבת. נראה דר"ל כמו דמפרש בעצמו לקמן אם נצלה כו' חייב ופרש"י צלייה גמורה חייב אפי' כי לא היפך. והכא נמי קאמר כמעשה צלי ור"ל צלייה גמורה דחייב אפי' לא היפך. ואולי יכוון דגם הכא אינו חייב אלא בנתחמצת חימוץ גמור מצד אחד עי' בתוס'. ופרש"י בזה דחוק בעיני:

שם דחזי לככא דאקלידא. כצ"ל כמו שהוגה בגליון. וכן הערוך הביאו בערך ככא:

דף נז:

רש"י (ברה"ע) צ"ל

דמי פירות והד"א. ומש"כ ומנחת כהנים וכה"מ נמי כו' והני משום פלוגתייהו נקט. משמע דר"ל דמנח"כ וכה"מ לכ"ע איתרבו. וצ"ע דהא מנחת כה"מ ג"כ טעונה ג' לוגין שמן להעשרון כדלעיל (ר"ד נא). וא"כ למאן דל"ל לרבויי מנחת נסכים מטעם דמ"פ אין מחמיצין מה"ט גם מנחת כה"מ ליכא לרבויי. ואולי משום דמטגנה ואופה שורף האש הרבה מהשמן לכן צריכה למים לכ"ע. או משום דכתיב בה מורבכת והוא חלוטה במים רותחין כדפרש"י לעיל (נג) ואם לא היו המים מרותחין כראוי תוכל לבוא לידי חימוץ:

דף נח.

רש"י ד"ה לעטר. ושיר ותנופה ולינה. כצ"ל:

דף נח:

רש"י ד"ה איכא דאמרי. אע"ג דשאור ועירובין מישתמעי מיני'. כצ"ל (צ"ק) והנ"א שבגליון שבוש:
תד"ה אין לוקין. וריחיים ורכב מדלא קרינן ורכב בחטף. עמש"כ ע"ד בב"מ (קטו ב):

דף נט.

במשנה לחה"פ כו'. בתוי"ט אי אכללא דכה"מ קאי כו'. ולי מוכח להדיא דקרינן ליה מנחה ממתני' דשקלים והובאה בגמ' לעיל (מו ב) אלא שהכהנים כו' וכל מנחת כהן כו' הואיל כו' ולחה"פ כו' האיך נאכלין וע"ש בגמרא. וכ"מ לקמן (ס ב) דקס"ד לרבויי לחה"פ להגשה מאת המנחה:
גמרא מנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה ואימא להוציא. נראה דר"ל דלמא היא אתי למעוטי מנחת שמיני. ומנחה לרבות ב' הלחם:
רש"י ד"ה מנחת הסלת. דמתנדב מנחה סתם מביא כו'. וכ"כ הרע"ב אחריו. ושנו משנתם כר"י ברפי"ג לקמן דל"ה כוותיה. עי' מל"מ פי"ז מהל' מעה"ק הל' ה':
רש"י ד"ה בשבתא. ולה"פ סידורו בשבת. בסידור ליכא מלאכה. יותר ה"ל לפרש על הקטרת בזיכין בשעת סילוקו שדוחה אה"ש:

דף נט:

במשנה נתן כלי ע"ג כלי לא פסלה. לשון הרע"ב ול"א הרי עבר כו'. וכ"כ הרמב"ם בפי' ובחבורו פי"ב מהל' מעה"ק ה"ח. ולכאורה מדתני גבי שיריה אינו עובר. והכא לא תני רק לא פסלה משמע דעובר מיהא. וכבר דקדק בזה הלח"מ שם. ונ"ל דהם מפרשים כאן ע"ד שפי' הגמרא בסנהדרין על הא דבחדא מתני' תני שם מאכילין אותו שעורים ובאידך תני לחם צר. דבתרוייהו עבדינן תרוייהון ומה שחסר זה גילה זה ויגיד עליו ריעו. וכה"ג כתבתי בשבת (קנה) בד"ה אר"ה ע"ש. ודע דהנ"ל לפרש בהא דנתן כלי ע"ג כלי דתרתי קתני ואו או קאמר. ור"ל נתן כלי ע"ג גופא דמנחה. או שנתן השמן ע"ג הכלי שהמנחה בתוכה. אך לשון הרמב"ם בפי' ל"מ כן:
גמרא ואילו היכא דבידו כו' כוס היה ממלא כו'. נראה דהדיחוי הוא משום דאין ראוי לזרוק רק מתוך כלי. ועי' בזבחים (לד ב) ובתוס' שם ד"ה וליהוי דיחוי:

דף ס.

רש"י ד"ה בגופה של מנחה. עד שיערב כו'. ל"י מנ"ל הא דהא משמע לעיל דאפילו לא הניח הלבונה אלא על גב הסלת מלמעלה כ"ז שלא לקטה פסולה. וראיה לדבר לבונה של לחה"פ דכתיב בה נמי על המערכת ולא היתה מעורבת. אלא דהתם היתה נמי בבזיכין והכא אמרינן דבכלי לא מיקרי עליה. ואולי משום דאמרי' לקמן (צז) כפותיו אלו בזיכין ועי' לקמן (פז ב) תד"ה מהו:

במשנה יש טעונות הגשה וא"ט תנופה תנופה ולא הגשה הגשה ותנופה לא כו'. כ"ה הגי' במשניות וכן הובא בנדרים בגמרא. וכן מפרש להו על סדר הזה במשנה הסמוכה:

גמרא (סה"ע) נאמר הבא כו'. כצ"ל:

דף ס:

תד"ה מנחת חוטא. דתלתא רבויי כו' את המנחה כו'. ר"ל דאת הוא רבוי. וכדמוכח להדיא מדבריהם לקמן ד"ה ר"ש. ודלא כהתוי"ט דהשמיט בהעתקת דבריהם מלת את. דמשמע דדריש ה' דהמנחה לרבוי:

בא"ד אבל ה"א דוהגישה כו' לא דרשינן כו' במכילתא אחריתא. ק"ל מדוע סני להו למימר דמאלה מבע"ל למעוטי שלא יביא שעורים נדבה ומהמ"ם דרשינן דרצה אחת מביא כדלקמן:

גמרא והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה וכה"א והקריב אותה אל המזבח. לכאורה תמוה דתיפוק ליה דבגופה כתיב והקריב אותה אל המזבח דהיינו הגשה כדפרש"י בחומש. כבר עמד בזה המהרש"א בר"פ היה נוטל וישבו ע"ש ועמש"כ שם:

שם ור"י אדרבה הא מצויה טפי כו'. מכאן נ"ל ראיה להש"א בתשובה סי' כ"א בסופו. דמצוי ותדיר של חובה שאינו מצוי כ"כ התדיר קודם. ולו ז"ל פשיט ליה שם מסברא. והרי היא גמרא. ואע"ג דר"ש פליג עליה הלא הלכה כר"י נגדו. ועוד בסוגיא דזבחים (צא) דלא כוותיה דאמר שם מצוי קאמרת כו'. ואין לומר דהכא הוה כמו מילה לגבי פסח להואב"א דשם. ז"א דיחוי מב' טעמים. חדא דהא התם הוא מתו"כ כדפרש"י שם וסתם סיפרא ר"י הוא. ועוד דלו יהיה כן מ"מ מר"י נשמע לדידן עכ"פ במצוי שאינו כמו מילה לגבי פסח דתדיר של חובה עדיף:

דף סא.

גמרא ומוציא אני שתי הלחם כו' שאין מהם לאישים. לכאורה לא היה צריך לזה דמטעמא שאין באין בגלל עצמן ממעיטי כדאמרי' לעיל (טו) לחם בגלל דכבשים. וכן סובר ר"ש לעיל (מה ב) במשנה דכבשים מעכבין את הלחם ועמש"כ בהוריות (יג). ובמש"כ התוס' בד"ה ובאות יתיישב גם זה:

במשנה ואימורי שלמי יחיד וחו"ש שלהן. ק"ל מדוע נקיט שלמי יחיד הלא גם שלמי ציבור טעונין תנופה שחוטין כדלקמן בדברי ר"ש. ואולי מתניתין כרבי דאמר לקמן (סב) דתנופת שלמי צבור לאחר שחיטה כמות שהן וכהרמב"ם בפ"ח מהל' תומ"ס הי"א דלאחר שחיטה ג"כ הנפתן עם הלחם. וא"כ הוא נכלל במה שאמר אח"כ ושתי הלחם וב' כבשי עצרת כו'. (והרווחנו בזה למצוא מקור לדברי הרמב"ם הנ"ל דלאחר שחיטה ג"כ תנופתן עם הלחם ע"ש בלח"מ. ואין לדחות דלמא דוקא לרבי דס"ל דון מינה ואוקי באתרא לכן ס"ל ג"כ דתנופתו עם הלחם. אבל לרבנן דפסק הרמב"ם כוותייהו דס"ל דון מינה ומינה מנ"ל דבעי' עם הלחם. ז"א דהא לר"פ שם אף רבי ס"ל דון מינה ומינה ואפ"ה ס"ל דעם הלחם וא"כ ה"ה לרבנן נמי) אולם לפ"ז דסתם מתני' אתיא כרבי ה"ל לפסוק כוותיה ויקשה על הרמב"ם דפסק כחכמים. ולכן נ"ל דמשמע שם דלחכמים דרבי אימורין דשלמי ציבור אינן בתנופה וכ"נ להדיא ברמב"ם שם (ובאמת ל"י למה כיון דמשלמי יחיד ילפינן ליבעו אימורין נמי תנופה כדיחיד. ולרבינא שם דאמר דילפי משלמיהם ניחא דהתם לא כתיב אלא חו"ש אבל לאינך אמוראי דשם קשיא) ולכן יל"פ כאן דהכינוי של הן מוסב על שלמי שזכר (ונכלל בזה גם דשל ציבור) לא על היחיד שעמו ונכון בעז"ה. ודע דק"ל מדוע שייר התנא מלחשוב לחמי תודה ודנזיר דטעונין ג"כ תנופה (עי' ספ"ט בהרע"ב ובמש"כ שם) ואין בהם הגשה:

בהרע"ב ד"ה שתי הלחם וכבשי שלמים ש"ע. הבאים בגלל הלחם. עמש"כ בהוריות (יג):

דף סא:

גמרא מאי קאמר. פרש"י בזה דחוק דבכ"מ אחרים משמעו עובדי כוכבים לבד כמו בפסחים פ"ק אבל אתה רואה של אחרים לפרש"י דהיינו עובדי כוכבים. ועי' בהגר"א ז"ל סי' תמ"ג סקי"א. ולע"ד נל"פ דפריך משום דכתיב גבה בני ישראל ובכ"מ אמרי' בני ישראל ולא בנות ישראל וכבסמוך בברייתא. ואיך קאמר אחד האנשים ואחד הנשים:

שם (בסה"ע) הא כיצד כהן כו'. פרש"י כיצד יתקיימו המקריב דהיינו כהן. משמע דגם לפי האמת מפרשינן דהמקריב היינו הכהן המקריב את החלב וא"כ הוא בעצמו המניף דוקא. והרי לקמן אמרי' דיהיב ליה לכהן אחרינא ואזיל ומקטיר ליה כו'. וזה י"ל דהמקריב פירושו הראוי להקרבה כמו דמפרשינן בר"פ טבו"י המחטא הראוי לחיטוי. אבל קשה דא"כ למאי איצטריך למילף לעיל ובסוכה (מז ב) יד יד מן ולקח הכהן הטנא מידך ובקדושין (לו ב) מן ולקח הכהן מיד האשה מה שם כהן אף כאן כהן. הלא בגופו כתיב כהן. אשר ע"כ נ"ל דידיו תביאנה מגלה לנו דגם המקריב פירושו הבעלים. והא דקאמר הא כיצד הוא מחמת ילפותא דיד יד כנ"ל דמשם ידעינן דבעינן ג"כ כהן:

רש"י ד"ה שהתנופה בכהנים. ויכולים כו' לעשות כהן שליח. תמוה דהא קי"ל אין שליחות לעובד כוכבים (ב"מ עא ב). וי"ל ע"ד שאמר רבא שם (ח) לעולם המגביה מציאה לחבירו לק"ח והכא ה"ט מיגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחבירו תדע שאילו אמר לשלוחו צא וגנוב לי וגנב פטור (דאין שליח לד"ע) ושותפין שגנבו חייבין כו'. והכא נמי חיוב על הכהן עצמו ג"כ להניף אמרי' מיגו ונכון בס"ד ועי' תוס' כתובות (יא) ד"ה מטבילין. אבל קשה מי איכא מידי דאיהו ל"מ עביד ושליח מצי משוי כדאיתא בקדושין (כג ב). בשלמא נשים איכא למימר משום דמצינו בהן תנופה מיהא גבי מנחת סוטה ברפ"ג דסוטה וכמו דאמרי' בקדושין שם בעבד. אבל בעובד כוכבים מא"ל. ויש לדחוק גם בזה ע"ד תירוץ הראשון. אמנם מדוע לא פירש כפשוטו דבישראל המצוה בבעלים ובכהן. לכן בנשים ובעובדי כוכבים אע"ג דהם בעצמם נמעטו מ"מ הכהן לא אימעוט. וכמו דמשמע מפי' התוס'. ואולי דאיהו לשיטתי' שהביאו התד"ה כהן בשמו דעיקר תנופה בבעלים וע"ע תד"ה מצינו וי"ל דאיצטריך כו':

דף סב.

גמרא ההוא דמייתי ליה כהן מבה"ט ורמי ליה. ע"כ פירושו ליד הבעלים כדלעיל (לפי' הקונטרס שהביאו התד"ה כהן) וכ"כ הרמב"ם פ"ט מהלכות מעה"ק ה"ח (ולשון רש"י בפיה"ת בפ' צו שם אינו מדוייק בזה ע"ש) א"כ מנ"ל דבעינן ג' כהנים דהא אותו הכהן דרמי ליד הבעלים יוכל אח"כ להניח ידיו למטה להניף. ואח"ז יתנו הבעלים לתוך יד הכהן עצמו להקטיר:

שם היכא אר"פ במילואים. עי' לקמן (פא) רש"י ד"ה משום דאיכא ארבעה ובמש"כ שם:

דף סג.

רש"י ד"ה אי נימא. לשון ניבי'. נראה דצ"ל לשון נבוח:
במשנה הרי עלי בתנור לא יביא מאפה כופח כו'. לכאורה אפי' אמר הרי עלי מנחת מאפה סתם ל"י מכל הני כיון דילפינן מדכתיב מאפה תנור. הרי לא גילתה התורה שיוכל להתנדב זולת מאפה תנור. ואמרי' לעיל (ס ב) ת"ל אלה אין לי אלא אלה:
שם מאפה רעפים. פי' הרע"ב ומסיקין אותן בכבשן. גם תנור וכופח מסיקין בכבשן והוא גמר מלאכתו עי' שבת (קכה). ונראה שיש חסרון בדבריו וכוונתו למה שפי' הרמב"ם ומאפה רעפים (כ"נ דצ"ל) הוא שמחממין אבן קשה כו':
שם יורות הערביים. עי' פי' הרמב"ם והרע"ב. וכן מפורש במשנה עצמה בפ"ה דכלים מ"י:

דף סג:

במשנה וחכ"א אחד שבת כו' בשלשה כו'. לכאורה לפמש"כ התוס' ברישא. שבת דמודה רי"ש מזכיר ברישא. ה"ל למיתני כאן חול קודם. ואולי שיגרא דלישנא דרישא נקיט ואזיל:
גמרא דהכי שביחא מילתא. פרש"י דהוי עשרון מובחר טפי. וקשה דלפ"ז הדרא קושיא לדוכתא. וגם לישנא דרבא עשרון מובחר בל"ט כו' בטירחא כו'. משמע דשוין לגמרי ואינו חלוקין אלא בטירחא. ע"כ נ"ל לפרש דשביחא מילתא היינו דנראה מזה עשירות וגדולה לבית ה':

דף סד.

גמרא וחכמים אומרים כו' ואחד חול בשלשה בשלש קופות כו'. כצ"ל:
שם א"ל רבינא לר"א נמצאת הראשונה כחושה בבני מעיים מהו בתר מחשבתו אזלי' כו'. לכאורה הא משנה מפורשת בנזיר (כג) הפר לה בעלה והיא ל"י כו' והיתה שותה ביין כו' אינה סופגת אהא"ר. וכן שם (כא ב) רצה לפשוט דבעל מיגז גייז מהא דתנן האשה שנדרה בנזיר כו' ואי ס"ד בעל מיעקר עקר אמאי סופגת אהא"ר. וכן בב"ב (קכ) ילפינן זה"ד דשחוטי חוץ מזה"ד דראה"מ דיש שאלה בהקדש ופי' רשב"ם שאם שחט קדשים בחוץ כו' ואח"כ כו'. וכל הני מחשבתו לאיסורא קמכוון ואפ"ה פטור. ויש לחלק דהגע עצמך איך יתכן לחייב על המחשבה. הלא מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה חולין (קמה). אלא ע"כ לא מבע"ל לרבינא אלא שעשה מעשה ג"כ רק שהיא נדחית מפני

מצוה כהני גווני דאיירינן בשמעתתא. אבל כל אלו שהבאתי המעשה היתר גמור הוא. לכן הוה כמו שאינה ולא נשארה אלא המחשבה גרידא:
[**תד"ה שתים. ניחא דהא ליכא כו'**. כן העתיק הש"א סי' נט מתשובת הרמ"א] :

דף סד:

רש"י ד"ה ההוא חרשא. חרש שומע ואמ"ד. צ"ע דבריש חגיגה גרסי' המדבר וא"ש זהו חרש. שומע וא"מ זהו אלם כו' דכתיב ואני כחרש לא אשמע כו'. ובירושלמי רפ"ה דשקלים הגי' בהאי עובדא אלם:
תד"ה ארור. ואמרי' הלל ושמעון גמליאל ושמעון כו'. כצ"ל. עי' שבת (טו):
תד"ה ועל (בסופו). **דבימי שלמה היה כו' וה"נ איתא בפסיקתא**. וכן איתא בויקרא רבה פי"ב:

דף סה.

רש"י ד"ה והיינו דתנן. על השופר ששמו קינין שהמתנדב קן כו'. שנה משנתו כר"י פ"ו דשקלים מ"ה. אבל חכמים פליגי עליה התם ואמרי קינין א' חטאת כו' ע"ש:
תד"ה ויודעים. דסגי בשנים אחד לדבר כו'. כ"ה ג"כ גי' הרמב"ם שם עי' בו בפ"א מהל' סנהדרין הל' ה' ובכ"מ ולח"מ. ודלא כצ"ק שמחק מדבריהם מלת אחד:
בא"ד והכא לד"נ דלא סגי כו'. כן הגיה הצ"ק. ונ"ל ג"כ להגיה מקודם א"נ התם לשאר דיני נפשות ועלח"מ שם בסופו:
במשנה אומר הין. במשניות הגי' אומרים וכן בכולן:
שם אומרים לו קצור. התוי"ט העיר מדוע בשאלה זו לא השיבו הין כמו בהקודמות. ולכאורה ה"נ משום דקצור אינו אלא מלה אחת כמו הין משא"כ באינך ולשון קצר עדיף. אמנם משמע דכאן אדרבה היו מכוונים להרבות בדברים מפני הבייתוסים:
תד"ה מריש. מה שתמה בדבריהם הגה"ש. כבר קדמו בזה השעה"מ בהל' מגילה ע"ש:

דף סה:

גמרא מה להלן רגל ותחלת הרגל כו'. פרש"י ואם נמתין עד לאחר השבת פעמים שהיא באה בסוף הרגל כגון אם חל פסח בשני בשבת. לכאורה תמוה שהרי היה די לומר מה להלן רגל לבד וכפי' התוס'. ונ"ל לומר דאף דבאמת להבייתוסים היכא דחל פסח בא' בשבת הוי יום הנף בא' בשבת דלאחר יו"ט כדמוכח לקמן דאמר פעמים שאתה מוצא כו' חמשים וששה. אשר לזאת אמרו ג"כ כאן מה להלן רגל וכפי' התוס'. מ"מ אכתי

יכולין לומר דאם חל פסח בא' בשבת שיהא יום הנף בו ביום כיון דהוא בתוך הפסח. לכן באו לדחות גם את זה באמרם מה להלן כו' ותחלת הרגל ונכון בס"ד. ובזה יובנו דברי רש"י לקמן (סו) בד"ה מצה. וז"ל כגון חל פסח בשני בשבת כו' אלא אותו יום לבדו. אשר הקשה הגאון מוהר"א פלעקלש מדוע לא נקט רבותא טפי דאם חל בא' בשבת נמצא שלא תאכל כלל מצה חדש. (עי' בטעם המלך בהל' נדרים שנדחק מאד בישוב קושיא זאת) ולפי האמור א"ש בפשיטות:

רש"י ד"ה יצתה ש"ב. אלא ממתין כו' שבתוך הפסח ומתחיל למנות. כצ"ל:

רש"י ד"ה רגל ותחלת רגל. דאותה שבת היינו שבוע. לכאורה ז"א אלא לדידן אבל לדידהו גם שבת זו היינו שבת בראשית. ואולי דאפילו לדידהו אי אפשר לפרש שבת ממש דאם כן הוי קרי לה שמינית:

רש"י ד"ה כל ספירות. שהתחלת למנות כו'. כצ"ל:

דף סו.

גמרא מיום הביאכם תספרו יכול יקצור ויביא ואימתי שירצה יספור כו'. ועפרש"י. מזה נראה דבפדיון הבן דכתיב מבן חדש תפדה. באמת הכוונה דמאז הוכשר לפדותו מתי שירצה ויותר מזה מצינו בשבת (קלב) דאי מחד ה"א כו' אבל משמיני ואילך זמני' הוא ע"ש. רק משום זריזין מקדימין למצות. מצוה לפדותו בו ביום וכ"כ הרא"ש בריש הלכות פדיון בכור משום דרשה דושמרתם את המצות מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה. וכ"ה בטוש"ע סי' ש"ה סי"א. ודלא כמו שראיתי למחבר אחד שכ' שעובר בעשה אם לא פדאו בו ביום. ואולי לקח זה מהא דמשני רב ששת בבכורות (ר"ד יג) לומר שאינו עובר עליו ופרש"י עד שלשים יום מכאן ואילך עובר וע"כ אתיא כר"א שם דמקישו לבכור אדם ע"ש. ועי' בב"י ובהגר"א ביו"ד ר"ס שכ"א. ומשמע דבבכור אדם לכ"ע עובר. אבל ז"א דדוקא בבכור בהמה טמאה דכתיב ביה ואם לא תפדה וערפתו ויליף ר"א מהיקשא דהאי ואם ל"ת היינו בזמן פדיית בכור אדם. ואז מוטל עליו המ"ע דוערפתו מיד ואם לא פדאו אז ולא ערפו עובר במ"ע דוערפתו. ועי' בכ"מ פי"ב מהלכות בכורים הל"ו. ונ"ל עוד ראיה מדאמרי' בב"מ (קב ב) גבי שוכר בית אי לאחר זמנו תנינא כו' לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה כו'. ואם איתא דעובר בעשה נימא דהתם ה"ט דחזקה אין אדם עובר בעשה כדאמרי' שם (קיב ב) חזקה אין בעה"ב עובר משום בל תלין. אבל שכירות קרקע אינו עובר על בל תלין כדאיתא בחו"מ ר"ס של"ט. ולכן נ"ל באם האב בדרך שלא במקום התינוק והגיע יום ל"א לא יפדנו באשר הוא שם. אף דאיכא רובא

דרוב נשים ולד מעליא ילדן ואיכא נמי חזקת חי. הא קי"ל דלא סמכינן אחזקה היכא דאיכא לברורי והכא איכא חשש ברכה לבטלה. אמנם לפמש"כ המ"א בסי' תל"ז סק"ד ע"ש ל"צ לברורי בכה"ג וכש"כ הכא דאיכא חזקת חי. וכן לפמש"כ שם בס"ד ל"צ לברורי הכא ע"ש. מ"מ כיון דחזינן דחשו בזה לדברי רשב"ג במת הולד בתוך שלשים דבעי' חליצה באשת ישראל. וכן בעגל שנשחט בתוך שמונה דאסור מטעם דהויא מיעוט המצוי כמש"כ התוס' ביבמות (לו ב) למה יכנס בספק ברכה לבטלה. ימתין עד שיבוא לביתו כיון דאין בזה ביטול מצוה כלל. רק מצוה דזריזין. וראיתי בנו"ב מ"ת חלק יו"ד סי' קפ"ז שכ' דאין לומר בכגון זה דרוב ולדות אינן נפלים משום דקי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב. וזה לא נ"ל דהא חזינן דחייבה תורה בנוגף אשה הרה לשלם דמי ולדות. וי"ל דשאני התם הואיל דעבדי אינשי לקנות הולדות על הספק א"כ עכ"פ יש להן שיווי דמים:

דף סו:

גמרא נושא עולה כו'. מפרש"י נראה דמפרש עולה מלשון עלייה. ואולי יל"פ מלשון התשכח אשה עולה (ישעיהו מ"ט:י"ד-ט"ו):

שם יראה ראתה נטתה. כצ"ל וכ"ה בשבת. ונ"ל לנקוד ראה ר"ל דבר היראוי ראתה דהיינו המלאך עם חרב שלופה:

רש"י ד"ה פודה מיד גזבר. שאר חיטין הנמרחים כו'. כצ"ל:

תד"ה אומר. היכי אתי משאינו מעושר כו'. בפסחים (ר"ד מח) איתא להדיא דאין מביאין נסכים מן הטבל:

תד"ה מירוח. והשתא מהיכן נמעט דגן עובד כוכבים כו'. כצ"ל:

דף סז.

תד"ה עובד כוכבים. אלא ודאי בפ"ח גופי' מיירי כר"י כו'. תימה דא"כ מאי מתרץ רבא מדרבנן כו' כיון דע"כ אתיא כר"י א"כ מוכח דמודה בגלגול עובד כוכבים דפוטר. וע"כ נצטרך לומר לדידיה דאתיא כר' יוסי לחוד ובפ"ח ס"ל כר' יהודה. דאילו כר"ש לא מצי אתיא דאיהו פליג בבכורות שם להדיא על ר"ה בפ"ח וס"ל דמותר בהנאה. ולפ"ז נוכל לומר דגם ברייתא השניה לא אתיא אלא כר' יוסי ולא כר"ש. ותקום סערת תמיהת התוס' בד"ה גזירה לדממה:

דף סח.

גמרא בית השלחין דשריא קצירה כו'. לכאורה לפי המבואר לקמן (ע ב) לפי' התוס' למסקנא. ולפרש"י אף לפי מאי דס"ד. קצירת העומר לחודא מתרת קצירה. ה"מ למיפרך מאחר קצירת העומר. ואולי י"ל לפי שאין דרך לקצור בלילה כדמשני ר"א בפסחים (נה) לענין ניכוש:
רש"י במשנה (בסופה). **דכתיב עד הביאכם**. כצ"ל:

דף סח:

רש"י ד"ה נסכים בכורים. מיין שבכר כו'. לכאורה מדוע לא פי' דתרתי קאמר ר"ל נסכים או בכורים וכן פי' התוי"ט. ונראה משום דא"כ לא הל"ל סתמא בכורים דנכללו בהם גם בכורי דגן. והם ודאי פסולים כדמוכח להדיא מפרש"י בסוף דבור הסמוך לקמי'. ונלע"ד להוכיח מלשון המשנה וסדורה דלא מיירי רק מבכורי דגן. ודנסכים ג"כ כשירין כרנב"י. מלשונה. מדנקטה מנחת בהמה ולא מנחת נסכים כדנקטה בכ"ד ומהן לעיל (נט. סא) אלא משום דבמנחת נסכים נכללו לפעמים גם הנסכים עצמן. ואע"ג דלקמן (עד ב) בגמרא מוכח דהא דתנן התם מנחת נסכים למזבח אין הנסכים בכלל. מ"מ כאן דאיכא למיטעי חשש התנא. מסדורה. מדנקטה בכורים בין המנחות ודאי כוונה לאשמעינן בזה דבבכורי תבואה קמיירי דומיא דמנחות האמורות לפניהם ולאחריהם. ועתה לך וארא חכמת הרמב"ם ז"ל. דלפי שלא פסק כר"י בר נחמיה. ולא כרנב"י שאמר לשיטתו (כהתוי"ט בדעתו ז"ל ודלא כרש"ק) לכן שינה לשון המשנה וסדורה בפ"ז מהל' תומ"ס הל' י"ז. וכתב שאין מביאין מנחות ולא מנחת נסכים ולא בכורים מן החדש קודם הבאת העומר ואם הביא פסול. ונכון בעז"ה. אמנם לולי פרש"י הנ"ל לומר בדרנב"י דלעולם תרתי קאמר. ודאפילו בכורי דגן קאמר ומשום דאין למזבח בהן כלום לכן ליכא בהו ממשקה ישראל. והכהנים יאכלום אחר הקרבת העומר. ומתני' לא אתיא כוותיה כמש"כ התוי"ט. אך קצת עומד לנגדי הא דתניא בזבחים (פח) אין מביאין כו' ובכורים מן המדומע ואצ"ל מערלה ומכה"כ כו'. ויש לחלק ע"ש בתוס' ואכמ"ל:
רש"י ד"ה אין שתה"ל בכורים. שכבר קרב למזבח כו'. כצ"ל:

דף סט.

תד"ה דבלע. א"נ נהי דאיפסל כו' לענין טומאת אוכלין כו'. תמוה דבאהלות מיירי לענין טומאת מת לא לענין ט"א. והראיה שהביאו מהא דחלב כו' אינה אלא לט"א דלטומאה

חמורה א"צ מחשבה עי' נדה (נ ב) ובתוס' שם (ר"ד נא). ובבכורות (כג ב) בד"ה ואידך כתבו להיפך לענין סרוחה מעיקרא דלאיסור אכילה ל"צ קרא להתירא. אבל לטומאה צריך קרא למעטה ע"ש וצ"ע:

בא"ד אלא לפי שכבר נתחללה כו'. בגה"ש נראה דנפלו ט"ס בציונו וכצ"ל עי' כתובות (ל ב) בת"י ד"ה וא"ת וביומא (פא) בת"י ד"ה זר:

בא"ד וטבעת דל"ח עיכול כו'. בגה"ש תמה דמאי ק"ל הא טבעת הוי' כמו כפיפה דלא בטלה כיון דהוי תחילה כלי ואני תמה דמאי מהני דהוי תחילה כלי אם הוי עיכול ודאי דנטהרה דהא נעשית כלי גללים. ופי' הגמרא נ"ל דהכי הוא. אילימא למיבטל טומאתה ור"ל וזה פשיטא ליה דלא הוי' עיכול (דאין לומר דזה גופי' קמע"ל אי הוי עיכול או לא דא"כ תיבעי לי' הוצין) רק דמבע"ל משום דמבטל מכלי להיותה אוכל. תנינא כה"כ כו' ואין עולין כו' ומשני ל"צ דבלע הוצין כו'. ור"ל דלעולם בעייתו היא אם הוי עיכול או לא ובאמת מבע"ל בהוצין. וה"ה בכפיפה דאם הוי עיכול ודאי דנטהרה. והרמב"ם דפסק דכפיפה ודאי טמאה והוצין ספק. הוא כחילוק התוס' אח"כ דכ"ד שהוא שלם שניכר בשלמותו כו' ונכון בס"ד:

דף ע.

במשנה ומלקצור לפני העומר. נ"ל דבזמן שאין מקדש מותר לקצור דאיסור קצירה הוא מדכתיב ראשית קצירכם וכיון דאין קציר בעומר שרי ודלא כדמשמע בס' משכנות יעקב סי' ס"ד ליו"ד (דף צא ע"ד) ד"ה ויש למצוא. במה שהביא ראיה מפ' א"נ ע"ש. (גם מש"כ דאפשר דבח"ל מותר לקצור. כן מבואר להדיא ברמב"ם בפ"ז מהל' תומ"ס הי"ג דאין איסור קצירה אלא בא"י). ונ"ל עוד דלמ"ד לקמן (לגי' התוס' ופירושם) בל"ק דאיסור קצירה נמשך עד הבאת העומר. יש לאסור אף בזמן שאין מקדש. אולם לפי מאי דמסקינן שם דאסיפא איתמר. ולכ"ע איסור קצירה אינה נמשכת אלא עד קצירת העומר. איסורה אינה נוהגת אלא בזמן שיש עומר. ובזה אתי כעין חומר הגי' שלפנינו כאן ובריש חלה ואסורין בחדש מלפני הפסח. מפני דאיסור אכילה אינו תלוי בעומר דאף בזמן דליכא עומר אסור. (ומלפני הפסח ר"ל היום שבפסח שמביאין בו העומר כמש"כ התוי"ט בחלה שם בסד"ה ואסורים להירושלמי). ומלקצור לפני העומר. משום דאיסור קצירה תלוי בעומר דוקא. ומקשה שפיר הגמרא למ"ד דאיסור קצירה נמשך עד הבאת העומר ליערבינהו וליתנינהו כיון דלדידיה אין חילוק בשום דבר בין איסור קצירה לאיסור אכילה. וא"ש בין להגי' ליערבינהו וליתנינהו אסורין כו' לפני הפסח.

או לגי' לפני העומר. דלגי' רש"י ותוס' וכפי שהגיהו הבה"ז והתוי"ט ומלקצור מלפני הפסח. קשה דהא אפילו במוצאי יו"ט הא' נמי אסור עד שנקצר העומר. והתוס' נדחקו לומר דמיד בליל ט"ז קוצרין העומר (גם י"ל משום שאין דרך לקצור בלילה כמש"כ לעיל (סח). וכש"כ דקשה טפי למ"ד עד הבאה. והגמ' לא פריך עליה אלא דליערבינהו כו'):

תד"ה תנא (בע"ב

. **וה"מ בתוספתא כו' הרי אלו מצטרפין כשהוא תורם תורם מכל אחד ואחד כו'**. כצ"ל ועי' ר"ש ריש כלאים ובמש"כ אנכי בס"ד בסוף חלה:

דף ע:

גמרא אלא כו' אסיפא איתמר כו'. לשון הרע"ב ואם השרישו כו' קודם קצירת העומר כו' ומותר לקצור כו' אלא אחר קצירת העומר אסורים כו'. ונ"ל דהיינו לקצור דוקא אבל לאכילה מותר אפילו השרישו אחר קצירה רק קודם הבאה ופסק כמ"ד קודם קצירה. והא ראיה שהרי גם הרמב"ם פי' כן כאן וכן בריש חלה. ואפ"ה פסק בחבורו בפ"י מהל' מא"ס ה"ד אם השריש קודם הקרבת העומר כו' מותר באכילה. ודלא כהכ"מ שם שכ' שפסק כמ"ד קודם הבאה. ובפ"ז מהל' תומ"ס הי"ד לענין קצירה מיסתם לה סתומי וכ' שהשריש קודם העומר וקאי אדלעיל דמיירי בקצירת העומר. ולפמש"כ אין ראיה מסוגיא דמקום שנהגו דאזלא דוקא כמ"ד קודם הבאה כמו שהביא הגר"א ז"ל בס' שנ"א. דהתם איכא למימר דלאכילה מיירי. דקצירה אפשר על ידי קיטוף ומהירושלמי אין ללמוד מאומה לפי שנשתבש שם בגירסא:

דף עא.

במשנה עד שלא הביא שליש. פי' הרע"ב שליש אחר כו'. והוא מפי' הרמב"ם. ותימה דבכ"מ משמע דפי' שליש הראשון:

רש"י ד"ה וקצרתם. דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר. אינו מדוקדק דאיסור קצירה באמת איננו אלא קודם קצירת העומר אבל אחר קצירתו מותר אף קודם הבאתו כמבואר בסוגיא דלעיל (בס"ד הקודם) ובפירושו שם:

רש"י ד"ה ואימא ממין שאי אתה מביא. חטין וכוסמין וש"ש ושיפון כו'. מזה ראיה מפורשת למש"כ בפסחים (לו ב) דאין עומר בא אלא מן השעורים ממש ולא ממיניו:

דף עא:

רש"י ד"ה מתירין. ענפים של חרוב כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה לאדם מי שמעת לי'. דקתני קוצר לשחת מפסיק. כצ"ל:
רש"י ד"ה ה"ל תלתא תנאי. ורש"א אף יקצור לכתחלה ומאכיל כו'. כצ"ל:
בא"ד א"כ אתי ר"י לחלוק וקי"ל כו'. דאי משום תלתא תנאי. גם למסקנא הכי הוי כמש"כ התוספות לקמן. ועוד דמצינו בד"ט דפליגי ג' תנאי וגם יותר:

דף עב:

גמרא אלא פשיטא לטחינה והרקדה ודכוותה גבי עומר כו'. משתה"ל גופה ה"מ להקשות אלא דרוצה להקשות גם מעומר. ועי' ב"מ (יד ב) תד"ה סיפא:
ד"ה לחריבה של חטין. כגון מנחת חוטא. כ"נ דצ"ל:

דף עג.

רש"י ד"ה בדלות. שנאמר ואם לא תמצא ידה וגו' עד ולקחה כו'. כה"נ להגיה לכאורה. והוא הנאמר בר"פ תזריע. אבל שם לא נאמר שתביא בדלי דלות מנחה. לכן צריך להגיה ואם לא תגיע ידו וגו' עד שתי תורים:
רש"י ד"ה שהרי קמו. שהמחוייב קינין כו'. ור"ל במטמא מקדש וחביריו האמור בויקרא:

דף עג:

גמרא אי מהתם ה"א קרבן כו'. עפרש"י ועמש"כ ע"ד בנזיר (סא ב) בס"ד:
שם אפי' תימא ר"ע כו'. לכאורה אדרבה לפי מאי דמשני אתיא כר"ע טפי דאי ריה"ג מאי איריא דתני עולתו אפילו שלמיו נמי וע"ש בתוי"ט:
רש"י ד"ה מנחת עובדי כוכבים. ושלמים כמנחתן דנאכלים לכהנים. לכאורה לא חמירי משלמי ישראל דנאכלין לכ"א רק דמתחלקין לכהנים:
רש"י ד"ה ר"ע אומר אין לי כו'. והאי דתני שלמי העובדי כוכבים עולות. משמע שהיה גירסתו לעיל תנא שלמי עובדי כוכבים עולות ולא כגי' שלפנינו אר"ה. והא דקאמר עלה מתיב כו' מתיב כו' מצינו כה"ג לעיל (מא ב) ועיין מש"כ שם. וא"ש לפ"ז הא דריו"ח מתרץ הקושיא דעלה. אך לפי המבואר בסה"ד דג' ר"ה הוו ע"ש אין מזה ראיה:

דף עד.

גמרא לכדתניא אין לי אלא עליונה כו'. לעיל (נא ב) ועמש"כ שם:
רש"י ד"ה שכן באה עשרון. כחביתין. כצ"ל בכ"ף:

תד"ה אי דלמטה. במקום ששם פרים ושעירים נשרפין כדאמר בפרק טבו"י ד ב. כצ"ל. ור"ל אם אירע בהן פסול ע"ש. אבל ל"י מדוע נקטי דוקא פרים כו' ולא פסולי קק"ד ואימורי קק"ל ע"ש. ועי' לשונם ביבמות (ק) ד"ה והשיריים:

דף עד:

רש"י ד"ה כי קמבע"ל. בכהן שאכל כו' מזבח של כהן כו'. צ"ע דבפשוטא משמע דאפי' מזבח ישראל נמי כיון דמצותן להיות נקטרין הויין בכלל כליל תהיה ל"ת וכ"מ במכות שם וכ"נ מהרמב"ם:

ד"ה ומתן שמן. ונותן שמן לבלול כו'. ובהרע"ב כתוב ואופה בתנור ופותתה ויוצק כו'. ונ"פ דתיבת בתנור ט"ס דהא מאפה תנור ממעטינן מיציקה:

תד"ה איכא מתנות. עיין מה שכתבתי ביומא כד בס"ד:

דף עה.

רש"י ד"ה אמר ר"ש. וחציו של חצי הלוג לחלות ולרקיקין. כצ"ל. ולפ"ז אינו מדוייק מש"כ אח"כ היאך יכול לבלול חלות בחצי חצי לוג. וכן לקמן כתב רביעית לוג. והרי אינו אלא רביעית חצי לוג. וכן לשון התוספות אינו בדיוק בזה:

רש"י ד"ה מנחה הבאה. עשרה חלות וי' רקיקין לרבנן. כן הוגה בש"ח. משמע דאפי' לרבנן יוכל להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין רק שיהיו עשר עשר. וזה תימה דמוכח להדיא לקמן (קה) דלרבנן אין באות כלל חלות ורקיקין יחד. וכן לטעמי דמפרשי לעיל (סג) ר' יהודה ובנו נמי משמע כן:

תד"ה מה להלן. נמעט נמי ממתן שמן כו'. עי' מל"מ פי"ג מהל' מעה"ק הל' ה' שהאריך לתמוה ע"ד הללו:

גמרא יכול שאני מרבה אף שתי הלחם ולה"פ ת"ל אותה. ועי' תוי"ט ד"ה הנעשות שכ' דמב' מיעוטין ממעטינן להו דחלוקין הם לענין לבונה. וקשה דהרי לענין הגשה ממעטינן להו לעיל (ס"ד ס) ממיעוט אחד:

דף עה:

תד"ה איזהו. נהי דל"צ למעוטי שתה"ל ולחה"פ שאפילו שמן א"ט כו'. דבריהם הללו נשמטו מהג"א שמביא התוי"ט במשנה דלעיל (היא מ"ג) בסד"ה כל. וגם מהתוי"ט עצמו שכתב זאת מדנפשיה ולא הביא משמייהו:

בא"ד דגבי הגשה איכא ג' מיעוטי כו'. לכאורה קשה לת"ק דר"ש דלא ממעט מנ"כ ומנחת כ"מ מהגשה ע"כ ל"ל אלא תרי מיעוטי וכמש"כ התוס' בעצמם שם בד"ה מנחת חוטא דה"י דוהגישה דרשינן ליה במכילתא אחריתא ועמש"כ שם. א"כ לא נשארו רק תרי מיעוטי:

במשנה רש"א כו' ומנחת כה"מ אין בהם פתיתה. עי' לח"מ ומל"מ פי"ג מהל' מעה"ק הל' ד':

דף עו:

במשנה רש"א לא היה להן קצבה. במשניות הגי' לא היה לה כו'. ומשמע לפי גי' זו דלא פליג אלא על לחה"פ. ולחם נקרא לפעמים בל"נ כמש"כ התוס' לקמן בר"פ שתי הלחם. וכן הקרא שמביא הוא בלה"פ. ושביק קרא המוקדם סלת תהיינה הכתוב בשתה"ל. וגם לגי' דלהן י"ל דל"ר שב על הנפות. והרע"ב העתיק הגי' לה ואפ"ה פי' דפליג אכולהו:

רש"י ד"ה רש"א. ושוב היה נותן כו' והיא היתה קולטת הקרטין כו' ושוב כו' כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין כו'. אינו מובן כלל. דכיון דכבר קלטה השניה הדקה את הקרטין לבד תו הדקות הימנה הבאות אחריה אינן מועילות כלל. ולפי הגי' שהביאו התוס' מהתוספתא א"ש. ודע דלכאורה תימה על הרע"ב ואחריו התוי"ט (וכ"מ מפי' הרמב"ם) שפי' כרשב"א ולא כת"ק. והרמב"ם בחיבורו מיסתם להו סתומי בג' המקומות. ועלח"מ פ"ז מהל' תומ"ס הי"ב. ונ"ל משום דלת"ק לא היה אלא שתי נפות ובהן היו מניפין י"ג פעמים כדפרש"י. ומה דאיתא בתוספתא שהעתיקו התוס' בהת"ק י"ג נפות. נ"ל דנפות אינו שם העצם בל"ר. אלא הוא שם המקרה או מקור. ורשב"א דס"ל די"ג נפות ממש היו נקיט בלישניה י"ג נפה. וא"כ סתמא דמתניתין דנקטה גם כן נפה אתיא כוותיה לכן פירש אליביה ונכון בעזרת השם:

במשנה שהן שש מדבריות כו' עשרה לחמץ כו'. עי' לקמן בגמרא (עז ב עח) דיליף להו שפיר משתי הלחם. והרע"ב והתוי"ט שתקו מזה ולא ביארו:

דף עז.

במשנה ורבוכה. עי' בתוי"ט בשם הרמב"ם טעם לשם זה. ומש"כ שם והוא שנאמר סולת בשמן תעשה. תמוה דהאי קרא כתיב במנחת מרחשת. ובפי' הרמב"ם ליתא לתיבת סלת ונכון ור"ל הא דכתיב בחביתין על מחבת בשמן תעשה:

דף עז:

רש"י ד"ה ת"ל תהיינה. דהא כתיב שני עשרונים. כצ"ל:
רש"י ד"ה ונילף מתרומת מדין. וד"ה ולילף מתרומת חלה. עי' בנו"ב מ"ת חלק יו"ד סי' ר"א:
רש"י ד"ה מדמע. דגבי דמוע לא אשכחן מיעוט בקרא. תמוה דדמוע אינו אלא מדרבנן כמבואר בכ"ד. ואולי מפני שיש לו אסמכתא מקרא דאת מקדשו ממנו:

דף עח.

גמרא וכי דבר הלמד בהיקש כו'. פרש"י דחמץ עצמו כו' מן היקשא דלחם לחם. וכ"כ לקמן בסד"ה תביאו. ותימה דזה נקרא גז"ש. ואף דמצינו בכתובות (לח) להקיש לו ולדון הימנו גז"ש וכן בש"ד. אבל הכא ע"כ הכוונה היקש ממש. דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש כאשר הביאו התוס'. ולולי פירושו ה"נ דקס"ד דתביאו אינו אלא היקש דמקשינן הבאה דמקום אחר לזה. דגז"ש דלחם לחם נדחה לעיל. והתרצן השיב דאין זה היקש אלא רבויא:
במשנה שהן כו' ועודיין. גי' זו נכונה. ובמשניות הגי' ועדויין וטעותא היא:
[**ד"ה אר"פ וכו'**] . **דכתיב חלות מצות כו'**. פשוט דכוונתו על הכתוב שבתודה בפ' צו (ז יב). והמרשים לויקרא ב' השתבש:

דף עח:

רש"י ד"ה חוץ לחומת ב"פ. היינו חוץ לחומת הר הבית כו'. משמע דב"פ גופי' היה בתוך הר הבית. ונראה דהיה בקצהו וחומת הה"ב היה קיר שלו מצד אחד (או מב' צדדין והיה בנוי באחד מזויות הה"ב) ולכן חוץ לחומתו שם הוא ג"כ חוץ לחומת הה"ב. והרמב"ם מפרש שהב"פ עצמו היה חוץ לחומת הר הבית. ונפלאתי על התוי"ט שכ' אחר פי' הרמב"ם וכן פרש"י. גם מש"כ עוד אבל בפי"א כו' כתב רש"י כו' ע"ש. [ולפלא על גה"ש ששכח בריושומיו פרש"י דבפי"א] משמע דר"ל דשם פי' דלא כפירושו בפסחים והירושלמי. והרי אחדים הם למתבונן בם. ועל פי' הרמב"ם (וכן לפרש"י דהכא) ק"ל מהא דפסחים (צא) אר"ח כו' לא אמרן אלא חוץ לחומת ב"פ כו' מ"ט אפשר דאמטו ליה כו'. ושם ע"כ היינו חוץ לירושלים (דהרי הוא נאכל בכל העיר). וכ"כ שם הרמב"ם בעצמו בפירושו ובחיבורו. וכן בב"מ (צ) והא בעי חומה כגון שדש לפנים מחומת ב"פ. ואולי דכאן גורס בית בגי בב' כמבואר בפירושו ובהרע"ב. ושם הגי' ב"פ. אבל עוד קשה

מה חילוק יש בין תוך הב"פ לחוצה לו כיון דתרוייהו חוץ להר הבית. ואולי י"ל דהב"פ היה אצל חומת ירושלים והיא היתה הקיר שלו כמש"כ לפרש"י דכאן. וא"כ חוצה לו הוי חוץ לעיר:

ד"ה או חוץ למקומה (כצ"ל). **חוץ לעזרה.** ע"כ א"א לומר דר"ל ששחטה חוץ למקומה ממש וכמו דמשמע לכאורה גם כן ממש"כ לקמן (בר"ד הסמוך) בד"ה על חוץ לזמנו שקדש. "הואיל ומ"מ איתי' לזבח בעזרה אבל חוץ למקומו דלא הוי בעזרה פליגי". חדא דבכ"מ דשנאן כהדדי (ר"ל חל"ז וחל"מ) הכוונה שמחשב לאכול או להקטיר חל"ז או חל"מ. שנית דלקמן בברייתא בדברי ר"ה קרי להו לתרוייהו פסול מחשבה. וא"כ דבפסול מחשבה איירי הלל"פ חוץ לחומה שהרי נאכלת בכל העיר ובמחשב לאכול קמיירי כמו שפי' בדבור הקודם על חל"ז. שוב ראיתי להבה"ז שפי' בכוונתו שחשב לזרוק או להקטיר ע"ש ודוחק:

רש"י ד"ה קדש הלחם. והוי מפוגל. כצ"ל:

דף עט.

רש"י ד"ה בדוקין שבעין. דהוי מום עובר כו'. הא דלא סגי ליה בטעמא דגמרא בזבחים (לה ב. פה ב) הואיל וכשרים בעופות. הוא משום קושיית התוס' (שם עז ב) דהא איכא עוד מומין דלא פסלי בהו ואמאי נקיט דוקין דוקא. אבל מש"כ דהוי מום עובר צ"ע דהרי בבכורות (לח) חשיב ליה בהדי מומין ששוחטין עליהם את הבכור. ודוחק לומר דהכא מיירי בדוק לבן משוקע או בדוק שחור צף דאמרי' שם בגמרא דלא הוויין מומא. ועוד דלכאורה נראה דאינהו אפילו לכתחלה כשרים. ואולי כוונתו דשם (כח) אמרינן דדוקין שבעין עשויין להשתנות לאחר מיתה ופרש"י ומחיים הוי מתחזי עובר. והכא ר"ל דלאחר השחיטה נראה קבוע. ולהכי לא ירדו דלמא מחיים הוי מתחזי עובר. וכש"כ לפמש"כ התוס' בזבחים (לה ב) דגם שאר מומין אינן אלא מדרבנן א"כ ה"ל ספיקא דרבנן. ואע"ג דקי"ל שם (כה ב) דאם נפל בו מום אחר שחיטה קודם קבלה ג"כ פסול. זה לא גרע מפסול דלאחר שחיטה:

דף עט:

גמרא מנין שאיזה מהן שירצה כו' ת"ל תודה יקריב. כצ"ל בלא ה':

שם אחר שריבה הכתוב מיעט. כצ"ל בלא ו' כנראה מפרש"י:

שם יכול יהו טעונות לחם ת"ל כו' תודה טעונה לחם כו' ולא חילופה כו'. נ"ל דחילופה כדי נסבה ואשיגרת לישן הוא. דהא כבר אפיקתה מיקריבנו. והא דלא ממעט משם גם ולד ותמורה. נ"ל משום דקדושתם אינה נמשכת עליהם אלא מחמת התודה ה"ל כגוף אחד עמה וכחלק ממנה. מה שאין כן חילופה קדושתה מעצמה לכן נחשבות כשנים. ומה"ט גופא לא מצי ממעט חילופה מן זבח התודה. הואיל דהיא ג"כ תודה בפ"ע. וכה"ג כתבתי בק"א להט"א בר"ה (ה ב) בד"ה א"ר ששת ע"ש ונכון בעז"ה:

דף פ.

גמרא אלא אולד תודה חובה כו'. ודין תמורה לא נתפרש כאן. והרמב"ם בפי"ב מהל' פהמ"ק הל' ח' ביאר דינה ועמש"כ לקמן (בע"ב) ע"ד בס"ד. ובפיה"מ נראה שיש חסרון וכצ"ל אבל תודת נדבה כו' בין לאחר כפרה וולדה אינו טעון לחם לפי שהוא מותר תודה: **בהרע"ב** פי' ולד תודה שהפריש תודה מעוברת. ול"י כוונתו דאדרבה דלריו"ח בתמורה (כה) דאם שיירו משוייר ה"ל כמפריש ב' תודות לאחריות (עי' בתוס') וקודם כפרה באיזו שמתכפר טעונה לחם. וגם לאחר כפרה בתודת נדבה נראה דג"כ טעונה לחם דמרבה בתודות הוא. ואילו בהקדיש ואח"כ נתעברה. בתודת נדבה אפי' קודם כפרה אין הולד טעון לחם. ובתודת חובה ג"כ לאחר כפרה מיהא א"ט לחם לכ"ע. ולמ"ד אין אדם מתכפר בשבח הקדש אפי' קודם כפרה א"ט לחם כמבואר כ"ז בסוגיא:

גמרא מתיב ר"ע מהו אומר תודה יקריב כו' ת"ל תודה יקריב כו'. כצ"ל כדלעיל:

רש"י ד"ה אלא אולד תודה נדבה. שכבר נתכפר באחת. הלשון תמוה דהא קאמר בין לפני כפרה. וכך הל"ל כיון שא"ח באחריות:

ד"ה ואין תודה לגלל לחם. וד"ה אין מביאין. צ"ל דבור אחד:

דף פ:

גמרא תני ר"ח תודה שנתערבה כו'. ופסקה הרמב"ם בפי"ב מהל' פהמ"ק הי"ג וכדמסקינן באומר הרי זו. ולי קשה טובא דהרי לעיל הל' ח' פסק דתמורת תודת נדבה טעונה לחם בין לפני כפרה בין לאחר כפרה. ותו קשה דבתודת חובה פסק שם דקודם כפרה תמורתה טעונה לחם. ונראה דיוצא בה ידי נדרו דהא קי"ל אדם מתכפר בשבח הקדש וכש"כ בתמורה עי' כריתות (כז). ומה"ט נראה דלפני כפרה טעונה לחם. וא"כ מ"ק הש"ס אי דאמר עלי לא סגיא דל"מ ליה בהמה אחרינא וכו'. חדא דבאמת ל"צ למייתי כיון דקיימא התמורה. שנית דה"ל לאקשויי בפשיטות דלייתי לחם בהדא

דקיימא דאפי' היא התמורה הרי קודם כפרה טעונה לחם וצע"ג. ועמש"כ בר"ה (ה ב) בס"ד:

רש"י ד"ה תודה דא"ל מרבה. מש"ה לרבא כו'. כצ"ל. או דהיתה גירסתו בגמרא אמר רבה וזה יותר נראה:

בא"ד אבל חטאת כו' שאין דרך של ב"א להרבות בחטאת. לכאורה טפי הל"ל שאין חטאת באה נדבה. ואולי משום דגם תודה אינה באה בנדבה רק אם אירע לו אחד מהד' דברים שצריכין להודות עליהם (זה ל"מ מפורש כעת ולכאורה מספ"ב דחולין לא משמע כן. ויש לדחות ועי' ברמב"ם פ"ט מהל' מעה"ק הל' ה) אולם אחר שאירע לו יכול לנדור או לנדוב. וכה"ג גם חטאת כיון שנתחייב בה אף שכבר הפריש ונאבדה מחויב להביא אחרת (ובזה אדרבה יפה כח החטאת מתודה באמר הרי זו. דמחויב בה מחמת החטא) רק שאין דרך להרבות כו' אלא מפריש חילוף האבודה:

רש"י ד"ה לא סגי. לתודה לחובתו. הס"ד ואח"כ

מה"ד הא לחמה. והאחרונה כו':

תד"ה וכי. ומשני דאע"ג דא"מ יאכלו שיאכלו כו'. כצ"ל:

דף פא.

רש"י ד"ה משום דאיכא ארבעה. ובכ"מ מצינו הלחם למעלה כו'. עמש"כ בס"ד לקמן (צד). ומש"כ איכא לתרוצי עיקר מלתא נקט. אע"ג דר"פ גופיה תמה לעיל (עט) שביק תנא כו' צ"ל דקבל לתירוצא דשם. אבל ל"י מאי קא ק"ל דאמאי לא אמר בתודה. דהיכא מצינו קרא בתודה דהלחם למעלה. דבשלמא במלואים כתיב קרא כדכתבו רש"י ותוס' שם וטפי יש להקשות אמאי ל"ק ר"פ בלחמי נזיר דשם כתיב על חזה התנופה כו'. ולפרש"י שם בנימוקיו גם מזה ל"ק ע"ש. ואגב דאמר על הא דמה מצינו בכ"מ כו'. במילואים אמר כן גם על הא דלעיל שם ובכל מקום כו':

דף פא:

גמרא תודה היא ולחמה מן המעשר יביא. יביא לא סגי כו'. הוא פיסקא על מתניתין. וכן בסמוך ול"י מחיטי מע"ש כו' הוא ג"כ פיסקא. וכ"כ הצ"ק. אולם מה שמחק מלת תודה הוא לחנם כי במשניות הגי' כן במשנה. וכ"ה בציון התוספות ובהעתקתם פירוש הקונטרס במתניתין:

דף פב.

תד"ה אינו. הא איפכא כגון חיה לב"ת כו'. מפורש כן שם במ"ג. אח"ז מצאתי בבה"ז שהעיר בזה:

תד"ה הא מני. לעיל כו' ה"מ לשנויי הא מני ר"י היא. ובגליון בשם תוס' שאנץ תירצו משום דסתם מתניתין ר"מ. והוא מהצ"ק. ולע"ד ז"א דבל"ז אשכחינן סתם משנה במס' מע"ש גופה כר"י והוא שם בפ"ד מ"ו כדאיתא בקדושין (נד ב). ואנכי הבאתי בפסחים (ז) עוד תרי סתמי שם כר"י וא' מהם בפ"א גופיה:

[**ד"ה האומר וכו'**] . **ואפי' היכא דאמר הרי עלי זבח ול"א ונסכים**. תמוה דכה"ג אפי' בתודה נמי ואפי' אמר בפירוש ולחמה מן המעשר כדלעיל:

דף פב:

רש"י ד"ה ליקו במילתיה. אמאי חזר ודנו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אי הדר ביה. מה לפ"מ שכן אין טעון מתן כו'. כצ"ל:

דף פג:

גמרא כשב לרבות אה"פ לאליה כשה"א אם כשב כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה כשה"א ואם עז. ולא כתיב אם הפסיק כו'. תמוה דאדרבה בכ"ד אמרינן ו' מוסיף על ענין ראשון ומהם בכריתות (כב ב) ע"ש דלרבנן יליף תחתון מעליון. ובפיה"ת פי' דלא נחלקו לשתי פרשיות אלא מפני שחלוקין באליה. ועי' בפירושו בפסחים (צו ב) ובתוס' שם:

במשנה עפריים בבקעה. כצ"ל כמו שציינו התוס'. ובמשניות הגי' חפריים וגם היא נמצאת ביהושע (י"ט יט) ופי' בבקעה נראה דר"ל דדוקא בבקעות שבתוכה לאפוקי הרים ומישור. ודלא כהרע"ב. וכן תפרש לקמן (פו ב) ובית לבן בהר וכפר סיגנה בבקעה:

תד"ה מן החדש. אלא דה"ל למיתני חוץ מבכור ומעשר כדתנן כו'. ולי' י"ל משום דלא פסיקא ליה דשם תנא ואם באו תמימים יקרבו והתוספתא שהביאו י"ל דסברא כר"ע שם בגמרא ע"ש:

תד"ה עפריים. וילכוד אביה את עפרין. כצ"ל:

דף פד.

גמרא דכתיב מושבותיכם כ"מ כו'. כצ"ל:

תד"ה בעינא. ושמא הך מתניתין דל"כ. כצ"ל ולפמש"כ בנדרים (כו) א"צ להגיה. ובעיקר דבריהם הנלע"ד דהא תנן לעיל (סד ב) דמצותו להביא מן הקרוב ומפרשינן שם טעמא משום כרמל. וכש"כ חו"ל דמירחקא טובא:

דף פד:

גמרא ת"ל בכורי כל אשר בארצם. כצ"ל:
שם א"ה היינו דכתיב כל טהור בביתך יאכלנו. כצ"ל וכן לקמן:

דף פה.

גמרא אלמלא סמוכות לירושלים כו'. ממשמעות דברי התוס' בד"ה אין מביאין נ"ל דגירסתם היה אילמלי ביו"ד בסוף עי' תוס' מגילה (כא) ד"ה אלמלא. ובלא מלת שהן וכפי הגי' שלפנינו. ודלא כגי' רש"י ופירושו. והב"ח ל"ד בהוסיפו מלת שהן בגמרא. דאינו עולה לפי' התוס':
תד"ה אין. אע"ג דזורעה קודם לפסח כו' היינו משום עומר. קשה דהא מסיים ע"ז והיא עושה סלת מרובה. וסלת אינה אלא מן החטים כדפרש"י בויקרא (ב א). ובשעורים נקרא גרש כמשמעות פרש"י בר"פ היה מביא. ואולי דלשון תורה לחוד ול"ח לחוד:

דף פה:

במשנה תקוע אלפא לשמן. במשניות הגי' תקועה. וט"ס הוא כי שם העצם שלה תקוע כדכתיב בריש עמוס ובירמיה (ו) והא דכתיב וישלח יואב תקועה. שם בא הה"א במקום למ"ד בתחלתה:
גמרא אנשי לודקיא לשמן. כצ"ל:

דף פו.

רש"י ד"ה לר"ש. ואם הביא פסול. כ"ה גי' הרש"ק ונכון הוא כפי פירושו שהביאו התוס' בשמו. ור"ל דמתניתין אתיא כוותיה. וכן מצאתי ברש"י מגילה (יג) דגריס במתניתין פסול. ודברי הצ"ק וגירסתו תמוהים:
רש"י ד"ה רי"א לא היה טוחנן. לשמן ראשון. כ"נ דצ"ל:
[**תד"ה שלשה. וכ"ד שאין לקיטתו כאחד כו' כדאיתא בריש פ' כ"ג**. גם זה מתניתין בפאה שם. ועמש"כ בתמורה (יט ב)] :

דף פו:

רש"י ד"ה ממנה היה מדליק. ומדליק האחרות שכבו בשחר (ר"ל ממנה ואח"כ) מטיבו כו' ונותן בה שמן ופתילה ומדליקו כו'. כצ"ל:
תד"ה ממנה. ובפרק החלו כו' ב' נרות מזרחיים דולקים כו'. מה שנדפס בגליון דצ"ל מערביים (והוא מהצ"ק) הוא שבוש:

דף פז.

במשנה משלישה מאמצעה. הפי' הנכון בזה לע"ד הוא דאינו מביא אלא משליש האמצעי. ומאמצעה דקאמר הוא לביאור על משלישה לומר דיכוון לשליש האמצעי. ולפ"ז היה משים הברזא תחת שני השלישים העליונים. ויתחיל להמשך מתחתית שליש האמצעי. וכשיכלה ויתחיל להמשך משליש העליון (דהיינו זרק הגיר ודלא כמשמעות פרש"י ומהא דאיתא בגמרא גיר של שמרים ל"ק כי גם למעלה לפעמים נמצא שמרים כידוע) אז הקיש בקנה. ויתכן ג"כ לפרש דמאמצעה שב על מקום מושב החבית במרתף. וירצה בזה שלא לקחו מאותן החביות הסדורות סביבות כתלי המרתף אלא מאמצעו. וכעין זה פי' הלח"מ בפ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ו לדעת הרמב"ם:
שם שנאמר תמימים כו'. פשוט שזה אינו מדברי ריב"י אלא מסתמא דמתניתין והוא טעם כולל לכל הפסולים שנשנו בפירקין ודלא כדמשמע קצת מפרש"י. וכ"מ להדיא מפי' הרמב"ם (והרע"ב) ובחבורו רפ"ו מהל' אמ"ז וע"ש בכ"מ:

דף פז:

רש"י ד"ה ומדר"מ. לרבנן נמי דלא היה אלא כו' דהכי פליגי בברייתא ר"מ אומר מחוק כו'. כצ"ל:
במשנה ז' מדות של לח כו'. עי' לעיל (ח ב) בתד"ה כלי הלח ובמש"כ שם:
שם אלא כו' לוג ומחצה כו' למנחת כ"ג כו'. ק"ל הא רביעית לא נמשחה אלא בשבילה כדלקמן (פח רע"ב) וא"כ לוג ומחצה ל"ל. ויותר קשה הא דאיתא (שם רע"א) א"ל חצי לוג היתה שם כו'. מדוע לא א"ל דרביעית היתה שם והיא ע"כ מוכרחת לה. שוב ראיתי להמל"מ בפי"ג מהל' מעה"ק ה"ג שהתעורר בזה. ועי' לעיל (ח) תד"ה ולר"ח:

דף פח.

תד"ה ומ"ד. וא"א כו' שלא יהו יתירות עליה כו'. לכאורה ה"נ להגיה שלא תהא יתירה עליהן. רצוני שהגדולה צריכה שתהא מכילה ב' הקטנות וגם האופיא. וי"ל הגי' שלפנינו. ור"ל שאם כבר יש לפנינו ב' רביעיות וחצי לוג מכוונות. ותמלא ב' הרביעיות ותערם להחצי לוג. תותר בהן מפני האופיא של הגדולה:

דף פח:

רש"י ד"ה והלא בחוץ היו. בשער נקנור. תמוה דבשע"נ לא בא אלא בשמיני לטהרתו. אבל בעשיות צפרים דהיא ביום טהרתו היה חוץ לחומה. עי' פי"ד דנגעים מ"ב. שוב ראיתי להמל"מ בפי"א מהל' ט"צ ה"א שעמד עליו בזה:

תד"ה אי. וא"ת כו' דלאחר שנתקדשו בכ"ש לא משימינן לה בכ"ח כו'. ק"ל דהא כתיב מים קדושים בכלי חרש. ואמרינן לעיל (כח ב) דכלי שרת דחרס לכ"ע לא עבדינן. וא"כ ע"כ ישימם בכלי חול אח"כ:

דף פט.

גמרא אילו לא נאמר כו' ה"ה ככה"מ ללוג. מוכח דס"ל כראב"י דמתניתין. דהא התודה היתה באה עשרה עשרונות לג' מיני מצה שבה. וא"כ צ"ע מדוע לא פסק הרמב"ם כוותיה בפ"ב מהל' מעה"ק ה"ח כיון דר"ע ס"ל כוותיה. וראב"ע משמע ג"כ דמודה ליה בהא. ולקמן בברייתא ר"נ ג"כ בשיטתיה. ומשנת ראב"י קב ונקי:

שם א"ל ראב"ע עקיבא כו' ורביעית שמן לנזיר כו'. בנדה הגי' יין. ועמש"כ שם בס"ד:

שם ור"נ וראב"י האי עשרון כו'. בד"ח מחקו בן יעקב. ושבוש הוא דאדרבה לעיל בברייתא צריך להגיה ולהוסיף בן יעקב. כי כן במשנה נאמר משמו. והוא בר זוגיה דר"נ בר"פ מי שהוציאוהו בברייתא ובב"מ (סב). אבל ר"א סתם היה בדור שלפני פניו. ואיך יקדימו עוד ר"נ לפניו. אם לא דנגיה ר' אלעזר בלא י':

רש"י ד"ה הל"מ. דחציו לחלות ולרקיקין וחציו כו'. כצ"ל:

תד"ה ושיערו. ומיהו כששיערו כו' בינונית. לכאורה לשון ומיהו כו' אינו מדוייק. דהא לפ"ז ע"כ בחורף היה ג"כ בינונית והירושלמי שאומר דקה היינו נגד הגסה שהיה בקיץ. ואולי לישנא דומיהו שב על הא דכתבו דבקיץ היה גסה:

דף פט:

גמרא ורמינהו והקטירו שלא יערב כו' עד סוף הסוגיא. והעולה ממנה לפי פרש"י ולמה שאכתוב עוד לקמן. ולהכ"מ הוא ג"כ שיטת הרמב"ם. דלכתחלה אסור לערב אפילו מנחת כבשים בכבשים מדאורייתא מקרא דוהקטירו. ועי' פסחים (סד ב) וכש"כ של פרים בשל אילים ועי' בכ"מ בסוף הל' תומ"ס. וק"ל לפ"ז לישנא דר"ש לקמן (קג ב) במשנה והלא אלו לפרים ואלו לכבשים כו'. ובברייתא שם מוסיף עוד אלו בלילתן עבה כו'. דת"ל מוהקטירו דאפי' בלילתן שוה ודאפי' דמין אחד אסור ועמש"כ שם. וביותר תמוה לשון הרמב"ם בסוף הל' תומ"ס הל' ט"ו שכ' ולעולם אין מערבין נסכים (ומשמע דהיינו מנחת נסכים עתוי"ט רפ"ה דשקלים ד"ה על הנסכים) אלא נסכי הפרים לבדם כו' דמשמע דנסכים של מין אחד יוכל לערב. וכן צריך לשום לב על הא דבמוספי שבת בפ' פנחס כתיב ושני עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן דמשמע דמביאן מעורבין. ולא כן בשארי מוספין דדקדק לכתוב בלשון דמשתמע דתהיה המנחה מכל קרבן לבדה. וכמ"כ קשה לישנא דקרא במצורע עשיר ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן. והמה לשלשת הכבשים כפרש"י שם. ועמש"כ לקמן (צא) בס"ד:

שם אלא אמר אביי ה"ק היכא דהוקטר כו'. הן אחרי העיון בפרש"י ובכ"מ שם נראה דלמסקנא זו כך דיניהם. דאם הוקטרו כבר הסלת והשמן מותר לערב היין לכתחלה אפי' דפרים וכבשים וזהו פי' הברייתא דבמה ד"א כו'. והיכא דלא הוקטרו עדיין אבל נתערבו. בזה יש חילוק בין נסכי פרים ואילים לנסכי פרים או אילים וכבשים. דבראשון מותר לערב היין. ובשני אסור. ובזה איירי מתניתין. אך לפ"ז לכאורה לא יבא אל נכון מה שפרש"י בד"ה אלא אמר אביי היכא דהוקטר. של פרים ואילים. דלפמש"כ הל"ל של פרים וכבשים. ונ"ל דר"ל דסגי בהקטיר דחד דהיינו דפרים או דאילים אע"פ דשל כבשים לא הוקטר עדיין (וה"ה איפכא). ודברי מרן הכ"מ שמעמיס שיטה זו ג"כ בדעת הרמב"ם ק"ל. שהרי כתב בהל' י"ח וכיון שנבללו כו' וכן אם הקטיר כו' ה"ז מותר לערב יין שלהם. ואח"כ בהל' י"ט כתב כשמערבין כו' אבל אין מערבין יין נסכי כבשים ביין נסכי פרים ואילים. משמע להדיא דאף בהקטיר כבר אין מערבין. וכ"נ מבואר בפיה"מ שלו. וע"ש עוד בפיה"מ דמפרש דהא דקתני מתניתין אם עד שלא בלל פסול מיירי אף בשוין כדברי הכ"מ ודלא כהתוי"ט שהשיג עליו. ותימה דבכל שעה שמעתתא דהרמב"ם בפי' בפומיה וכאן העלים עינו ממנו. וגם נ"ל דכוונת הכ"מ אינה אלא על בבא דואם בללן כו' כשרים דמשמע דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא. זה קאי גם על נסכי פרים באילים. אבל הא דאם עד שלא בלל פסול לא קאי רק על נסכי פרים ודאילים בדכבשים ע"ש:

רש"י ד"ה אמר אביי. ולא תיקשי לך דמערבין נסכים כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה מערב נמי יין. נ"ל דצ"ל יינן כדאיתא בגמרא. דבהיכא דהוקטר כו' נקיט אביי יין סתם בלא כינוי משום דקאי אף אנסכי פרים ואילים בדכבשים. אבל בנתערב דלא קאי רק אנסכי פרים באילים נקיט יינם בכינוי לומר דלא קאי רק עלייהו ונכון בעז"ה:
בסה"ד אבל אין מערבין היינו בשלא הוקטר כו'. כ"ה גירסת הצ"ק והנ"א שבגליון אפילו נתערבו היא גירס' בה"ז. וכן הגיה הכ"מ:

דף צ.

במשנה כל מדות שבמקדש היו נגדשות. משמע דכולל גם מדות הלח דהם ג"כ נקראים מדות סתם כמש"כ התוס' לעיל (ח ב) ועמש"כ שם. וק"ל דהרי בהן היו מודדין יין ושמן ומים ואין גודשן שוה כמש"כ התוס' בזבחים (פח) (וכדמוכח ג"כ מהא דגפן כדי רביעית יין לנזיר לפרש"י בעירובין ובסוכה). ולעיל (פח) איתא דלר"מ אסור להוסיף ומתניתין אוקימנן כוותיה לקמן בגמרא:
שם בירוציהן. רש"י מפרש דזהו מה שנופל אחורי הכלי ופירושו עולה יפה. והרע"ב שמפרש דהיינו גודשן לא מחוור כלל דהא תני רישא דכה"מ היו נגדשות ובמה נתקדש הגודש ביבש. וגם טעמי פלוגתתן דמפרש בגמרא ל"מ הכי:
גמרא ת"ק סבר כו'. לכאורה יפלא מדוע לא מפרש דר"ע ור"י פליגי בטעמא דת"ק כדאשכחן בכ"ד (וכה"ג הקשו התוס' בעירובין מח) דלמעוטי במחלוקת עדיף. וי"ל משום דכבר מצינו לעיל (נז ב) דר' יאשיה סובר דמדות הלח נמשחו בין מבפנים ובין מבחוץ ודיבש מבפנים ולא מבחוץ לכן מוקי טעמא דת"ק אליביה. והא דקאמר דפליגי בהיאך נמשחו. אע"ג דלדורות לא הוקדשו במשיחה אלא עבודתן מחנכתן כדאיתא בסנהדרין (טז ב) משום דמסתמא כמו דנתקדשו בימי משה ע"י המשיחה כן נתקדשו לדורות ע"י חינוך:

דף צ:

גמרא ת"ל לפלא נדר או בנדבה. כצ"ל וכן לקמן בדף הסמוך:
רש"י ד"ה ומאי ניהו ע"ר ושלמי חגיגה. דאינון חובות הרגל ע"ר ללא יראו כו'. כ"ה גי' הצ"ק ונכון:

דף צא.

גמרא הואיל וכתיב ומן הצאן כמאן דכתיב יחדו דמי. ועפרש"י. וק"ל לפי מה שפי' הוא בעצמו בסנהדרין (סו) ובש"מ דחיליה דר' יונתן הוא מדפרט הכתוב יחדו בכלאים. והרי התם כתיב בוי"ו ובחמור. ועוד ק"ל דהלא עיקר פלוגתייהו הוא על הכתוב דאיש אשר יקלל את אביו ואת אמו דפ' קדושים וכיון דכתיב את אביו בסי' הפעול א"א למטעי כדפרש"י. והגהת הרש"ל בר"פ אותו וא"ב דמחק האתי"ן לא הבינותי:

שם סד"א כו' אייתי נו"נ תסגי בנסכים דחד קמ"ל. כה"ג דריש ר"י בחולין (פו ב) חיה או עוף:

שם במנחה הבאה עם הזבח הכ"מ כו' או אינו כו'. והנ"מ הוא דאם הם להזבחים טעון כל עשרון רביעית ההין שמן. וכ"א קרב בפ"ע דאסור לערבן כדלעיל (פט ב). ואם היא באה בפ"ע היתה קריבה כאחת. ולא היתה טעונה כולה אלא חצי ההין כדין המתנדב מנחת נסכים דפר ודלא כדמשמע לכאורה מפרש"י דהנ"מ הוא אם ליקרב עם הזבחים. דהא קי"ל אדם מביא זבחו היום ונסכיו אפי' לאחר כמה ימים:

רש"י ד"ה ואשם שניתק. ושחטו לשם עולה דמצוה לעשותו כליל כו'. כצ"ל:

דף צא:

גמרא יכול נחלק בין נסכי פר לנסכי עגל. מה שנדפס בגליון בד"ח הגהה וס"א וכן לקמן על יכול נחלק בין נסכי כבשה. כולן טעותי נינהו כמבואר:

רש"י ד"ה ואיזהו. דאי בנזיר ד' רבויין מ"ל כו'. לעד"נ יותר לפרש אדרבה דבתרי הוה סגי. דבעולה ושלמים דידיה בגופייהו כתיב וכדלעיל. וכ"מ לישנא דצריך. ועי' לעיל (עה רע"ב) כה"ג. ועוד ק"ל לפירושו דהא איכא למימר דלא מרבי אלא הג' בהמות דנזיר טהור:

תד"ה אימא. משום דאית בהו מנחה. ל"י מהיכא פסיקא להו דאית בהו מנחה. וכעת ל"מ מקור לזה וצע"ג:

דף צב.

רש"י ד"ה ור"ש. דאומר הא קתני ברייתא דהושוו כולן (כ"ה גי' הצ"ק) כו'. הלשון תמוה דהא בברייתא ר"י קא"ל ור"ש הא קפליג עליה בזה והכי ה"ל לפרש דהקושיא היא מקרא דע"כ השוום ומשני אין כו':

רש"י ד"ה א"ל מאי הושוו. ישראל בדם כו'. לכאורה לפי הענין ה"ל לפרש ישראל בוידוי השעיר והכהנים בוידוי הפר. ואולי דבא לומר דטעמא דר"ש דלהכי השוום לומר דמה ישראל מתכפרים בדם השעיר לחוד בלא וידוי אף הכהנים מתכפרים בדם הפר לחוד והוידוי ע"כ בא לכפר עליהם בשאר עבירות. אולם בשבועות מפרש הש"ס טעמא דר"ש ממקום אחר ע"ש:

דף צב:

גמרא דאי מקרא ה"א זש"צ כי קושיין אמתניתין כו'. כצ"ל:
שם איכא למיפרך מה לשלמים כו'. עי' בתוס'. ולי קשה דהא דרשינן לעיל (פג ב) כשב לרבות את הפסח לאליה כשה"א אם כו' להביא כו' לכ"מ שלמים שיטענו סמיכה כו' ומדוע לא נדרוש ג"כ להביא פסח לכ"מ שלמים שיטעון סמיכה כו':
רש"י ד"ה והאמר סמיכה בבעלים. היינו זקנים ואינן כהנים. כצ"ל:
רש"י ד"ה והכי קא"ל. ואי שמיע לך כו'. באהרן הוא דשמיע לך דלא בעי כו'. כצ"ל:
בא"ד ולהכי קמתרץ כו' דה"ק ליה ר"ש כו'. כצ"ל:
בסה"ד והוא מהדר ליה מהחי. כצ"ל:
רש"י ד"ה דאי מקרא. מן החי כו'. לכאורה הלל"פ דקרא היינו על ראש השעיר דכתיב בשעיר נשיא דמיניה מרבינן סמיכה בשעירי ע"ז לר"ש:
רש"י ד"ה לא ידעינן. אי זש"ז [זש"צ] הל"ל נמי אי דשעיר הנעשה בפנים דכ"מ ג"כ מהא דקאמר קמ"ל דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבירות מצוה ידועה. דלשון זה קאמר לעיל לאפוקי שעיר הפנימי:

דף צג.

תד"ה מיבעיא. הצ"ק תמה עליהם דהתם מסיק ההיא דר"י הנשיא ע"ש. ובמחכ"ת שגה בפשט השמועה דהתם. דלא מוקמינן שם בריה"נ אלא ההיא דמנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה כו'. אבל ברייתא קמייתא דמפכינן לה דר"י סבר דל"י כותי. וכן ההיא דוכותי ל"י ישראל כו' דברי ר"י. הוא ר"י סתם דבכל הש"ס בר פלוגתיה דר"מ ור' יוסי (ואליבי' אמרי' שם המול ימול דברה תורה כלשון ב"א) וזהו ג"כ כוונת רש"י שם בד"ה מ"ט. וגם בדבריו שגה הצ"ק עי' בו. והכא הוא ג"כ סתם ר"י בר פלוגתיה דר"מ. דבריש תמורה מסיים בדברי ת"ק דברי ר"מ וכ"כ התוס' בזבחים (ר"ד ו) דזהו פלוגתת ר"מ ור"י. ומשמע שם מדבריהם דהוי גרסי בערכין ג"כ דר"מ כמו בתמורה ע"ש:

תד"ה הכל סומכין. ותימה הא תנא ליה רישא. עי' תו"ח. ומש"כ דלא משכחת לקרבן חש"ו אלא ביורש. נעלם מאתו הא דאיתא בנדרים (לה ב) דאדם מביא קרבן מצורע על בניו הקטנים ע"ש:

דף צג:

תד"ה אתיא. ועוד ל"ל בנ"י למעוטי נשים כו'. התוי"ט תמה דשבקי לעובדי כוכבים כו' ועוד כו' ע"ש. ול"נ דמעובדי כוכבים לא רצו להקשות דא"ל דעיקר קרא אתא למעוטי נשים כדמייתי הגמרא בעירובין (צו ב) ובש"ד (וזה נראה דאישתמיט מהתוי"ט כאן. וכ"נ מהא דכ' לקמן על הרע"ב ומיהו דרשה דנקט בת"כ מתניא. ולא הביא מהגמרא) ודרשה דלמעוטי עובדי כוכבים (דאיתא ג"כ בת"כ) לא מייתא. והכא דמייתא לעיל אינו אלא לרווחא דמלתא. או קודם דילפינן מסנהדרין כמ"ש גם התוי"ט לענין חש"ו. ודע דבמקו' משנתינו ב"פ שבדבריו צ"ל גמרתינו:

גמרא ידו על הראש ול"י על הצואר ידו על הראש ול"י עה"ג כו'. נראה דכאו"א ממעט מראש בפ"ע דטובא ראש כתיבי בויקרא וכ"מ מהא דקאמר צריכי דאי כתב רחמנא חד כו' וכמו לעיל בדרשות דידו. ודלא כמשמעות התי"ט דמחד ראש ממעט כולהו:

במשנה שהתנופה נוהגת בקה"י ובקה"צ. אע"ג דסמיכה איתא נמי בק"צ כדלעיל (צב) מ"מ א"נ בכל אותן שכנגדן ביחיד טעונין סמיכה משא"כ בתנופה ודוק. א"נ י"ל דכרוך ותני ובקה"צ בחיים ובשחוטין:

דף צד.

במשנה ובדבר שא"ב רוח חיים. בהרע"ב כגון לחמי תודה. זה דהן טעונין תנופה מבואר בגמרא לעיל (פא). אולם מה דאיתא בהרמב"ם פ"ט מהל' מעה"ק ה"ז דטעונין תנופה עם האימורין וחו"ש. ל"מ זה מפורש בש"ס. דמה שציין הכ"מ למכלתין (עז) חפשתי שם ול"מ. ואדרבה מדאמרי' שם על הא דפריך ונילף מלה"פ (ר"ל ללחמי תודה) דנין מנחה הבאה חמץ עם הזבח כו'. ולא אמר ג"כ דשוין בהא דבעו תנופה. משמע דלחמי תודה א"ט תנופה. אבל הא א"א כדהבאתי לעיל מהא (דבדף פא). וגם מדל"ק להפך דלה"פ ולחמי תודה תרוייהו א"ט תנופה. לכן ה"נ דלח"ת ממוצעין בין לחה"פ ובין שתה"ל. והוא דבעיין תנופה אבל לא ביחד עם הבשר ודלא כהרמב"ם. ולכאורה דעת הרמב"ם תמוה מהא דאמרי' לעיל (טו) להדיא דתודה ולחמה לא הוזקקו זל"ז בתנופה. וצ"ל לדעתו ז"ל דשם הכוונה דלא הוזקקו להניפם יחד בחיי התודה כמו הכבשים עם הלחם. וא"כ א"ש

גם לדידיה הא (דבדף עז) שהבאתי. ודע דגם דעת רש"י לעיל (פא) ד"ה משום דאיכא ארבעה. כדעת הרמב"ם. ואולי מדאמר הש"ס לעיל (ר"ד סב) ובכ"מ שיש לחם הלחם למעלה למדו כן וילפינן מלחמי נזיר:

גמרא משום דל"א היכי ליעביד לינפי כולהו כו'. ק"ל דהא במלואים בפ' תצוה כתיב ושמת הכל על כפי אהרן ועכ"פ בניו והנפת אותם תנופה. וכן כתיב בעשייה בפ' צו. ולפמש"כ התוס' בקדושין (לו ב) בד"ה מכניס ע"ש א"ש וע"ש בת"כ:

תד"ה שתי. וכתיב ולא יחסר לחמו. והתוי"ט מביא משמואל (א' יז יז) ועשרה הלחם הזה. ונראה שחפש בהקארקאנד' כי שם במספר הלחם מביאו בלשון זה. אבל הוא שבוש כי בכה"ס שלפנינו כתוב ועשרה לחם הזה. וכן הביא בעצמו במספר ועשרה. ותימה גם על המנ"ש שלא תפשו בזה. ובעיקר הדבר שכח התוי"ט מקרא מוקדם (שם ט ז) הלחם אזל. והרל"צ מביא מפ' אמור (כד ט) ואכלהו. וגם הוא שכח הפסוק שלפניו. יערכנו. ומה שהביא עוד מן ולחם אין. זו שגיאה כי מלת אין משמשת גם לנקבה כמו אין חכמה ואין תבונה ואין עצה (משלי כ"א:ל'):

תד"ה ובדפוס. אבל כו' כיון דאפי לה נפחה משמע שהלחם חוץ לדפוס דאי כו'. מוכח דזה פסיקא להו דדפוס הראשון שהיה לו בעודו בצק היה הלחם נעשה בתוכו. דאלת"כ אלא דבתרווייהו כהדדי מספקא להו. איך ניחא להו אם היה הלחם לחוץ הא מ"מ לא מינפח לפנימיותו דאין הדפוס מניחו וישאר הקושיא וליהדרה בדפוס קמא. ולכן מה שגמגם התוי"ט בפי' הרע"ב מדברי התוס'. ואח"כ מסיק בדעת הרע"ב כמש"כ. ומשמע ודלא כהתוס' ל"ד במחכ"ת. וכן דברי הלח"מ בפ"ה מהל' תומ"ס ה"ח שהכריע דעת הרמב"ם שלא כדעת התוס' מדכתב שנותנין בו החלה והוא בצק (והוא הדפוס הא') דמשמע שנותנין אותו בתוך הדפוס ע"ש. אינם לפמש"כ דגם התוס' לא נסתפקו בזה:

דף צה.

רש"י ד"ה במסודר. עה"ש שעדיין כו'. כצ"ל והד"א. ומה שהוסיפו בד"ח תיבת במסולק הוא שבוש:

רש"י ד"ה אי אה"מ דוקא. כדאמר לעיל. כצ"ל:

דף צה:

תד"ה אין. וי"ל דסבר כמ"ד חייב. ק"ל דהא בפסחים שם מוקמינן להאי ברייתא כר"י. ובעירובין שם בעי למימר דר"י פוטר במכניס שרץ ולגי' ר"ח שם אף למסקנא קאי הכי:

רש"י ד"ה במקום זריזים. שלא יחמיץ. עי' נו"ב מ"ק חלק או"ח סוף תשובה ט"ו:
תד"ה ומאי קושיא. ונל"פ כו' אבל כו' דחביתין כו' דיש בה שמן שנמדד בלוג. ל"ד עי' לעיל (פז ב) במשנה אלא מדה יתירה של לוג ומחצה כו' למנחת כ"ג כו'. ובברייתא שם (ר"ד פח) א"ל חצי לוג היתה שם כו'. ומש"כ עוד בין למ"ד בוללן חלות מ"מ כו'. ק"ל דתיפוק להו משום מתן שמן בכלי קודם לעשייתן עי' לעיל (עה) ובתוס' שם ד"ה מה להלן דמוכח דגם חביתין לא מימעט מזה:

דף צו.

במשנה לחה"פ כו' וקרנותיו ז' אצבעות. הרמב"ם בחבורו פ"ה מהל' מעה"ק הל"ט מפרש דקרנות היינו עובי הלחם. ותימה דהרי בפסחים (לז) אמרינן שכן מצינו בלה"פ טפח. ועל הגמרא לא קשיא מחשבון הרלב"ג (שהביא הכ"מ שם) שלא יתכן עוביו יותר מג' רביעי אצבע בקרוב. די"ל דרק בשפתיו היה עביו טפח כדי שיהיה לו פנים כפרש"י שם ובאמצעיתו היה דק. ומה שהקשה הלח"מ לפי' הרמב"ם מאי פריך הגמרא לקמן בסה"ע והא איכא קרנות. אישתמיטתיה מה שהקשו התוס' לעיל (צד ב) בד"ה כמין תיבה בסה"ד מהא דעביו טפח. וכן יתפרש קושיית הגמרא מהא דקרנות לפי' הרמב"ם וכן הבין התוי"ט. וכתירוץ התוס' שם יש לכוון גם תירוץ הגמרא אלא שהלשון דחוק קצת כמש"כ התוי"ט. ואולי גי' אחרת היה להרמב"ם בתירוצא:
שם א"ל הרי כבר נאמר ועליו מטה מנשה. וכ' התוי"ט ורבי דמייתי קרא דוסכות על הארון את הפרוכת. דניחא ליה למינקט קרא דמשכן לראיה על התנופה כו'. ל"ד דעיקר דברי רבי הוא על הבזיכין לקמן (צח) ולעיל (סב). ומש"כ התו"ח דאבא שאול להכי לא מייתי קרא דוסכות. דיש לדחות דהכוונה דניכוף ביה פורתא דמחזי כסכך לא הועיל כלום בזה לדעת הרשב"ם בב"ב (צט) דהארון היה במערבו דבית קה"ק וכ"ה דעת הרמב"ם. ומסתמא כ"כ במשכן. א"כ היה מרוחק מן הפרוכת ואפי' הסיכוך לא היה עליו נגדו ממש אלא בסמוך:
שם מפוצלין בראשיהן. נראה דפיצול פי' כאן ענין פגימה ונקב שהיו הקנים נכנסין בהן עי' לשון התוס' לעיל (צד ב) ד"ה דסמכי. ואולי דאחד מהסניפין היה מנוקב נקבים מפולשין מעבר לעבר בכדי שיהיו יכולין לתחוב דרכם מעבר החיצון את הקנים ולדחותם בין הלחמים דרך הפגימות שהיו בראשיהן (כדאיתא בגמרא לקמן קנים שקועי משקע להו) עד שיגיעו להפיצולים שכנגדם אשר בסניף השני. וכן כשהיה שומטן היה מושכן דרך נקבי הסניף אשר באו בהם בלתי טלטול הלחמים כלל. רק כשמסדרן לפי

שהיו עביין קצת יותר מפנימת הלחמין (מלמעלה למטה כדאמרינן שם דמגביה ליה פורתא) היה צריך להגביה קצת הלחם אשר יעברו תחתיו כדאיתא בברייתא (צז). וזה דלא כהציורים הנמצאים שעשויין כעין בליטות יוצאות מהסניפין:

שם ושומטו ונותנו לארכו של שולחן. עי' לקמן (צו) תד"ה לארכו:

רש"י ד"ה שיהא לו פנים. ל"א שיהא לו פינים. כצ"ל עיין תוי"ט:

דף צו:

גמרא פרקודי כו'. עפרש"י ויתכן שהלחם בקצות שוליו היה משופע קצת נגד שפוע המסגרת ולכן היה מונח יפה על טהרו של שולחן:

רש"י ד"ה למטה היתה. קבועין כו' בגובה כו'. כצ"ל בבי"ת:

תד"ה לא. ועוד דאי אסניפין הא כתיב כו' אשר יוסך כו'. הן רש"י בפ' ויקהל (לה יב) פי' דכל דבר המגין בין מלמעלה בין מכנגד קרוי מסך וסכך. אולם הגמרא לא ס"ל כן כדמוכח בסוכה (ז ב) ורבנן ההוא דניכוף כו' דמחזי כסכך. וע"ש (יב) ברש"י במשנה ד"ה כשרים. ובמהרש"ל ובמהרש"א שם (ז ב) בתד"ה מחיצה:

דף צז.

רש"י ד"ה לא סידור וד"ה אמאי. צ"ל הד"א. דאע"ג כו' אלא דמיחזי כבונה וסותר. לכאורה תמוה כיון דלא הוי רק כמיחזי סוף סוף לא הוי אלא שבות. ואולי דר"ל דשבות כי האי דגזירה משום בונה אשכחן דאף במקדש גזרו כדהביאו התוס' מעירובין. אולם רש"י עצמו שם לא פי' כן:

תד"ה לאורכו. לא היה מקום פנוי למדת הקנים כו'. כן העתיק התוי"ט:

דף צז:

רש"י ד"ה גובה מזבח. כדאמרי' כו' (דף נט כצ"ל) על המשכן כו'. וע"ש דר' יוסי קא"ל. וריי"ה ס"ל שם דברים ככתבן. דלא היה גבוה אלא ג' אמות. אבל אנכי תמה דע"כ לא פליגי אלא במזבח דמשה. אבל מזבח ב"ע כ"ע מודו דהיה גובהו עשר. וכן הכ"מ נמשך אחר פרש"י בפ"ב מהל' בה"ב הל' ה' וכתב דסתמא דגמרא דהכא כר' יוסי:

דף צח.

רש"י ד"ה ל"ש הכי. וכיון דלא הוי אמה ל"ח לה. ק"ל הא לעיל פריך מקרא דוהאריאל כו' ואע"ג דלא הוי אלא חצי אמה לחשבון המקרא דחשיב מאמצעו ואולי התם שאני

דבשלימותו יהיה עכ"פ אמה. וכמו דחשיב זרת דקרנות מאמציעותם. או משום דחצי אמה מצינו דחשיב לה קרא והגבול כו' חצי האמה (שם פ' י"ז) אמה אחת וחצי (שם מ ע"ב) ובתורה במדת הארון אמתים וחצי. ואמה וחצי ובש"מ. אמנם מצינו דגם טפח חשיב ליה. מסגרת טפח. ובמלכים (א' ז' כו) ועביו טפח. וצ"ל דש"ה שלא היה בהם יותר. וא"כ הראיה מזרת דקרנות ומוהגבול נופלות:

רש"י ד"ה בשושן הבירה. שעה"מ של עזרה. עמש"כ בפסחים (פו) בס"ד:

דף צח:

רש"י ד"ה א"כ מצינו. ונמצאו חמשה כו' דרך כניסה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה מצדד. ושאר הפתילות מצודדות כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אל מול. כלפי אותה של מערב. כצ"ל. ונראה דלפניו היה הגי' כאן כלפי נר מערבי כמו דאיתא במגילה ועמש"כ שם בק"א להט"א:

תד"ה דוחקין. אפי' למאי דאמר כו'. כצ"ל. כי כוונתם למה דאיתא ביומא (עב) הא כיצד מתפרקין כו'. ושם ליכא פלוגתא. ואף דשם איתא ואין נשמטין. היינו שלא היו נשמטין לגמרי מן הטבעות כי ראשיהן היו עבים. אבל באמצען היו דקים ונוכל להזיזם לצד אחד כולן עד שלא ישאר מצד השני רק ראשיהן כמו שאמר שם מתפרקין וכדפרש"י. ולהמהרש"א בח"א שם (נד) בד"ה יכול נראה דאישתמיט התוס' שלפנינו ע"ש:

דף צט.

רש"י ד"ה בשלמא. תיבת מערב שבדבריו שייכא לדבור הקודם אל תחת הציור הימיני:

רש"י ד"ה אלא למ"ד. אישתכח דקאכיל פלגא דאמתא בדרום. כצ"ל כלישנא דבגמרא:

רש"י ד"ה דמשה. צריך לצייר השלחן העליון דמשה ג"כ ארכו ממזרח למערב כזה מ:

רש"י ד"ה כתלמיד. דבהמ"ק הוה משופע ולצד מערב מגביה יותר. תימה לומר דההיכל לא היתה רצפתו שוה. והרמב"ם בפ"ו מהל' בה"ב הל"ד כתב והאולם וההיכל כולו בשוה. ועוד יקשה מהא דיומא (טז) אא"א רבנן הא איכא פלגא דאמתא כו'. מאי קושיא דלמא האי פלגא דאמתא נכסת בגובה שפוע ההר שהיה בלא מעלות. כי בכל האורך הרב דהוא הר הבית (למזרחו) החיל. עזרת נשים קל"ה אמה. ומשער נקנור עד פתח ההיכל צ"ב אמה אשר לא היה בכל המשך רק ל"ט מעלות. אם היה משופע א"א שלא יגבה חצי אמה אלא ע"כ דכ"מ שלא היה בו מעלות היה הקרקע שוה. והא דקרי הש"ס לצד מערב דמידלי הוא מפני קרבתו למקום השכינה:

דף צט:

במשנה ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקדש ול"מ. ונ"ל דהיה במשכו ובעביו כשל פנים לא פחות. דאם לא כן אכתי הוה הורדה כדמוכח בפסחים (סד ב) דפריך דלמא שקלי בר מאתן ומעיילי בר מאה ע"ש. אך לפ"ז היו יכולין לעשות השני ג"כ של זהב וקטן משל היכל. ואולי דבזה לא היה ניכר כ"כ ההעלאה בקדש. ועיקר המטרה היה כדי להראות כו' כדפרש"י:

שם אלו מושכין ואלו מניחים כו'. וע"כ היו נוטלין הסניפין תחלה אותן ד' שבאו ריקנין ליטול את הישנים. ומשמע דעליהם לא גזרו איסור טלטול כמו על הקנים לעיל:

שם חל להיות בע"ש כו'. הקשה התוי"ט מדוע לא מייתי הגמרא דסוכה (נד ב) מהך דהכא ע"ש. ולולי דברי הרמב"ם שמביא בסמוך הנלע"ד דבסוכה עיקר הפירכא מהברייתא דמייתי שם מר"ז דתנא לא היו כו' דמשמעו שכבר אירע כן פעמים ולא היו כו'. והמשנה דחלבי שבת כו' שהביא שם אינו רק להבנת דברי ר"ז במה שאמר דברי הכל. ר"ע היא. על איזו פלוגתא כוונתו וא"ש לפ"ז דמעיקרא מביא ממשנה והדר מברייתא דהוה כיהודה ועוד לקרא. אבל מהכא לא פריך דא"ל דל"א רק אם יארע כך והוא ע"ד התנאי שאמר הרמב"ם. וכן יתורץ בזה קושיית התוס' בס"פ בד"ה שני יו"ט של ר"ה. ומה שדחה הרמב"ם זה מהא דהמשנה אומרת הלכה למעשה שהבבליים היו אוכלין חי. אולי שגירסתו היתה היו אוכלין. אבל לפנינו דליתא למלת היו יל"פ דר"ל אם יארע כך יכולין הבבלים לאכלו חי. ולפי' התוס' לקמן בד"ה ששונאין שהרגילו עצמן כו' אף בכל השנים א"ש גם לשון היו. וגם לא נצטרך לתירוצם שהרי מעולם לא אכלו את השעיר בחל בע"ש שאז מצוה לאכלו כן:

רש"י ד"ה המכניסין. דקדושת צפון חמירא. והתוי"ט הוסיף עליו דקק"ד שחיטתן בצפון. ולכאורה קשה ממה שפרש"י עצמו בזבחים (נה ב) ד"ה וחד להכשיר צפון. דמאי קדושתיה דצפון מדרום. וי"ל דהתם היינו אם לא היה לנו קרא להכשיר צפון בשלמים. אבל בתר דגלי לן דכשרים בכל הרוחות. וקק"ד אינן אלא בצפון ע"כ קדישא טפי:

בתוי"ט ד"ה ר' יוסי. וכוותיה סתם לן כו' משום דהכא עיקר כו'. סברא זו מקורו בסנהדרין (לד ב) ואב"א משום דקתני לה גבי הלכתא דדיני ע"ש בפרש"י. ומוכח להדיא בהר"ן בספ"ב דמגילה דסתמא דדוכתא עדיפא מסתמא דגבי הלכתא פסיקתא. ולהתו"ח אישתמיט זה. גם מש"כ דבשבת פי"ט מ"ב סתם כרבנן כדאיתא התם בגמרא (מאן תנא כו' ומסיק רבנן דר' יוסי היא) שגה בזה בפי' השמועה. דמאן תנא קאי שם על הברייתא דתנא בה פירש אינו חוזר. אבל מתניתין דשם אדרבה סתמה עושין כ"צ מילה ומרבינן

מינה ציצין שאינן מעכבין. ומשמע טפי אפי' פירש דומיא דפרטי דקחשיב שם וא"כ אדרבה הוא דוקא כר"י:

דף ק.

תד"ה ששונאין. אע"ג דמצוה קעבדי של"י לידי נותר. מדל"ק דמקיימי מ"ע דואכלו אותם. משמע דבאמת לא מקיימי באכילה כזו דהיא שלא כדרך אכילתן. ואע"ג דאצלן היא דרך אכילה לא מהני. עי' מל"מ פ"ה מהל' יסה"ת ה"ח. ונפשט ספיקו שם בד"ה יש לחקור. וכן הכריע השעה"מ שם בראיות נכוחות. ולפ"ז מה שסיימו התוס' לפי שהרגילו כו' בכה"ש ומחזי כרעבתנותא. עדיפא הל"ל דלא מקיימי המ"ע:

ד"ה פסול (בסופו). **הואיל ולן הלחם בלא בזיכין.** לכאורה אינו מובן. והרע"ב השמיטם. וכן בד"ח נמחקו ברש"י תיבות אלו כאשר הביא הצ"ק. אולם לדעתי רמז לנו בזה לתרץ קושיא והוא דבזבחים (פז) לשלחן מדמינן לה כו'. דמשמע להדיא דעל השלחן אינן נפסלין בלינה וכמש"כ התוס' שם דמשום דנסדר כהלכתו לא מיפסל בלינה. ולכן כתב רש"י דהכא שאני הואיל ולן כו' ור"ל דדוקא כשהוא כהלכתו עם הבזיכין לא נפסל בלינה. ובזה מתורץ התימה שבתוס' שם בסה"ד. דכיון דנסדר שלא בזמנו הוה שלא כהלכתו ונכון בס"ד. ובא ואחוך עוד כוונה נאותה בפרש"י דבבבא השניה בסידר אה"ל ואה"ב בשבת (כהלכתו) והקטיר אה"ב לאחה"ש פי' ז"ל למחר (והרע"ב השמיטו) משום דק"ל דאם נפרש דר"ל לאחר שבת שניה. אמאי פסולה וא"ח עליהן כו' כיון דעל השולחן א"נ בלינה (ובאמת לא מצינו בתורה מפורש שתקבע זמן הקטרת הבזיכין בשבת דוקא רק ממשמעות שצותה ביום השבת ביוה"ש יערכנו שמעינן דאז מסלקין את הישנה ומקטירין אה"ב. ועתה נתגלה לנו בעז"ה מש"כ התוס' בזבחים שם דע"כ שום פסוק יש עד"ז שאינו נפסל כי נסדר כהלכתו). לכן השכיל לפרש דר"ל למחר דהוי מח"ז. ובזה א"ש גם התוספתא (אשר העיר עליה התוי"ט) דשם איתא בבבא זו דחייבין עליהן משום פיגול כו'. דהתם ר"ל דהקטירן לאח"ש השניה. ומה שאמר שם פסולה אפשר דהוא מדרבנן. וברמב"ם נראה דט"ס הוא מש"כ בין לאח"ש זו. ולא נצטרך למה שנדחק הכ"מ ליישב הא דלא קרב המתיר כמצותו:

גמרא כל הקרב ביום קדוש ביום בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה. כצ"ל ושבינתיים מיותר וכן בתמורה ליתא וכן הגיה הב"ח ביומא:

רש"י ד"ה מתתי. שלפיכך היה אומר עד שבחברון ביוה"כ כו'. וכן העתיקו התוס'. ותימה דהרי בכל השנה ג"כ היה אומר עד שבחברון כדאיתא בתמיד פ"ג מ"ב. ובירושלמי ראיתי וליתא שם מלת ביוה"כ. ובודאי ט"ס הוא ברש"י ותוס':

דף ק:

תד"ה שני יו"ט. ומיהו קשה כו' אלא לאחרים כו'. ק"ל היאך אפשר לאוקמי משנה זו כאחרים דלדידהו לא מ"ל שני יו"ט של ר"ה. דלעולם הוא ביום למ"ד דאלול דל"ל ג"כ מצוה לקדש עפ"י הראיה כדאיתא בערכין (ט ב). ובאמת ק"ל טובא דליפלגו על הא דהתקינו שלא יהיו מקבלין עה"ח אלא עד המנחה. ותקנת ריב"ז אחר החורבן. ושיהיו שלוחין יוצאין. וטובא משניות דמסכת ר"ה. ויש להאריך בפרט זה הרבה ואכ"מ. ועיין מה שכתבנו לעיל (צט ב):

במשנה העופות כו' אין להן פדיון. לכאורה טעמא בעי מ"ש ממנחות עד שלא קדשו בכלי. ובגמרא משמע דאפילו קדשן בכלי הוה ס"ד דליפרק. דנילף מבע"מ. אלא דמכ"ש לא אשכחן דמפריק. (ור"ל דאפי' בהמה לא מיפרקא לאחר שחיטה אם הוממה עי' זבחים (כה ב)) ועי' לעיל (עח ב) אבל עופות שנחסר אבר מן"ל דלא מיפרקי. ונ"ל הטעם דהואיל דאין בהן קדושת כלי כלל דמליקתן והזאתן ומיצוי דמן הכל בגופו של כהן (ומש"כ התוי"ט בד"ה והעופות. כגון עולה שאינה באה לכ"ש ל"י כוונתו דהא גם חטאת העוף אין בה כלי כלל). לכן מקדשי קדושת הגוף מיד בהקדשן לענין פדייה (ר"ל משא"כ לענין להפסל בטבו"י כו' דרפ"ב דמעילה דלא שייכא מחיים) ולזה נראה שכוון רש"י לקמן בגמרא בד"ה עופות קדושת הגוף נינהו. וטעם הרמב"ם בחבורו פ"ו מהל' א"מ ה"ד על כל אלו דמשנתנו לפי שאינן בהעמדה. תמוה לי חדא עוף מדוע אינו בהעמדה. הא תנא לוי הכל היו בכלל העמדה כו' ואפי' עופות (תמורה לג). שנית בדבר שאינו בע"ח לא בעינן העמדה כמו שכתב רש"י ותוס' בר"פ ראשית הגז:

רש"י ד"ה והעופות. של"נ פדיון בקדושת הגוף כו'. עי' בתוי"ט שתמה בזה. ול"נ דכוונתו לאפוקי אם לא אקדשינהו אלא לדמי למוכרן וליקח בהן קרבן או לבד"ה דיש להן פדיון:

דף קא.

גמרא דתניא ואם כל בהמה כו'. כצ"ל:

שם אתה אומר בבע"מ שנפדין. כצ"ל וכן לקמי'. או דצ"ל שיפדו:

שם דשכיחי מומין דפסלי כו'. ע"ז (ה ב) בכורות (נג ב):

רש"י ד"ה חוץ ממנחת חוטא. ודרשינן בפרק בתרא דכריתות כו'. כצ"ל והוא שם (כז ב) ואשתמיט מצ"ק:

דף קב.

רש"י ד"ה לן ממש. ולאחר זריקה ממש קאמר לא דהוה שהות. כצ"ל:
רש"י ד"ה כל שיש שעת היתר מ"ל. קשה דאי הוה אמר הכי היה במשמע דגם עכשיו עדיין יש היתר והוא כעין קושיית התוס'. וטפי היה נלע"ד להגיה בגמרא כל שהיה היתר מ"ל (וכן בתוס' ליתא לתיבת שעת רק דגרסי כל שיש) ול"ק ליה רק על תיבת שעת:

דף קב:

רש"י ד"ה רא"א יקרב. לטעמיה כו'. תמוה דשם בגמרא (כד ב) אדרבה פריך מר"א דמתנדב על ר"א דהכא:

דף קג:

במשנה והלא אלו לפרים ואלו לכבשים כו'. והרע"ב הוסיף ואלו לאילים כו'. וגרע דמנחת פרים ואילים בלילתן שוה. והכי הל"ל אלו לפרים ואילים ואלו לכבשים. ועמש"כ לעיל (פט ב) בס"ד. ולכן ל"ד התוי"ט במש"כ בסד"ה אלא. דלא אשכחן כו' בלילה שוה כו'. דאפי' תשכח אין מערבין לכתחילה. ור"ש אולי לרווחא דמלתא קאמר. ובהאמור מיושב הצ"ע של תור"ע עיין עליו:

דף קד.

רש"י ד"ה ואידך הוי נדבה. ויצטרף עם שני (כצ"ל) וכו' לנסכי תמיד כו'. לכאורה זהו דעת צדוקים לעיל (סה) דיחיד מתנדב ומביא תמיד. ולקמן ל"ק הש"ס אלא דמצטרפי דמר ודמר כו' דהיינו עם של יחיד כמוהו. וי"ל דכוונתו שימסרם לציבור. ועי' מל"מ פ"ד מהל' שקלים שהאריך הרבה בפרט זה:
רש"י ד"ה ואי למותר אשם נזיר. וזה להתירו ביין. תימה דהרי אשם אינו מביא אלא בשנטמא ולא בא רק להכשירו לנזירות טהרה וכ"פ בעצמו לקמן (קח). אבל ביין עדיין אסור עד שימנה מחדש ימי נזירותו ויביא קרבנותיו. גם מש"כ בדבור הסמוך דאשם מצורע בא להתירו במחנה תמוה כמש"כ לעיל (ד ב):
תד"ה אין. תימה כו'. לעד"נ דהכא שאני דיוכל להצטרף דמר ודמר כמו דנתבאר לעיל (פט ב) דמותר לערב יין ביין וכדלקמן בגמרא. (וכן לקמן (קו) בפלוגתת רבי ורבנן משמע

דחובה בחובה לכ"ע מערבין). משא"כ במנחה דצריך לקמוץ מכאו"א. ואין קומצין אלא על עשרונות שלמות. ודברי התוי"ט בזה אינן מוחווורין:
בסה"ד תיבת למדה מיותרת:

דף קד:

במשנה מתנדבין יין. לעיל ולקמן (קז) ילפינן לה מאזרח וכ"כ רש"י במתניתין. והתוי"ט מביא מת"כ דיליף לה מקרבן ע"ש וכ"כ לקמן בפי"ג מ"ג. ולפלא דשביק גמרא דילן ואזל בתר ת"כ. ולעיל מ"ד ובפ' דלקמן מ"ה הביא בעצמו דרשא דאזרח. ובאמת מאזרח ליכא למילף אלא שמתנדב מנחת נסכים כדאמר רבא לקמן והיינו סלת ושמן ויין דהכתיב שם יעשה ככה ולעיל מיני' כתובים שלשתן. ואולי הואיל דאין הסולת והשמן מעכבין את היין כו' בבאין עם הזבח לכן יכול ג"כ להתנדב כאו"א בפ"ע. אבל קשה דהא בקרא דאזרח מסיים להקריב אשה כו' והמתנדב יין קי"ל דלשיתין אזיל לעיל (עד ב) וכדפרש"י ועי' זבחים (צא ב):
שם רט"א מתנדבין שמן. ולעיל (עד ב) אמר שמואל דקומצו ושיריו נאכלין כדפרש"י. וכ' התוי"ט דלקמצי' בפס ידו כו' א"א אלא שמפריש בכלי שיעור קומץ כו'. עמש"כ עליו ביומא רפ"ה:
רש"י ד"ה [מתנדבין] . **ואין מתנדבין שמן בלא סלת ויין**. והעתיקו הרע"ב ול"נ למחוק תיבת ויין דודאי מתנדבין שמן עם סלת בלא יין אפילו מנחת נסכים אף לר"ע כמו שמנדבין יין לבד וכמו שבאר טעמו:
רש"י ד"ה עם חובתו בפ"ע. אע"פ כו' אינו מעורב במנחה. ולשון הרע"ב אינו מעכב המנחה. הלשון הפוך וכך הל"ל אין המנחה מעכבתו. והתוי"ט כ"ע דהא לא תנן דיין מעכב מנחה (והוא לפי לשונו של הרע"ב) ולפלא דאישתמיטתי' משנה מפורשת (בפ"ד מ"א) הסלת והשמן א"מ את היין ולא היין מעכבן:
רש"י ד"ה קמ"ל. היכא דאמר מנחה סתם כו'. ובר"פ דלקמן פליג ר"י ואמר דיביא מנחת הסלת. ואולי לדידי' נמי אם אמר א' מן המנחות המתנדבות עלי יביא איזו שירצה אבל מן הה':
במשנה פירשתי וא"י איזה מהן כו'. עפרש"י. ובמשניות הגי' וא"י מה פירשתי. וגם גי' זו יש לכוונה ע"ד פרש"י. ופי' הרע"ב לא מחוור:
רש"י ד"ה [ואיני] יביא ששים עשרון. דמתני כו' והשאר יהא נדבה. והעתיקו הרע"ב. וכן פרש"י לקמן בדברי ת"ק דרבי. והתו"ח גמגם ע"ד הרע"ב ע"ש. ול"נ דמש"כ והשאר

נדבה ר"ל דאף שלא נתחייבתי אלא בפחות. השאר מנדב אני לנדרי שיהי' יותר גדול על מה שנדרתי והיינו כמו קטן והביא גדול דלרבנן יצא והוא כאוקימתא דרב אשי לקמן (קו ב). וזה ע"ד שפירשתי בס"ד בנזיר (נט ב) במשנה והעולה נדבה שבדברי ב"ז ע"ש:

רש"י ד"ה הרי עלי מנחה. מחמשה מנחות. הס"ד ואח"כ

מה"ד מיוחדת. וכצ"ל:

גמרא באומר כו' אבל לא קבעתים בכלי. נ"ל דר"ל שהתנדב אדעתא דהכי שיוכל להקריב איך שיחפוץ אם בכלי אחד או בכמה כלים. ולכן לא מספקינן ליה ביותר מששים דלא היה יכול להביאם בכלי אחד. והתוי"ט נדחק בזה ע"ש:

דף קה.

גמרא סימנא בעלמא. פרש"י ותוס' שלא תטעה כו'. כי כן דרכו של ר"י כמו לעיל (צו) במשנה וע"ש בהגרי"פ בשם הרע"ב:

דף קו.

גמרא רבי אומר יביא חמש מנחות של עשרונים כו'. כ"נ דצ"ל ותיבת ששים למחוק כברישא:

רש"י ד"ה מותר השמן. וגבי כולה רקיקין תניא לעיל מההיא כו'. ע"ש דלא נמצא בברייתא מזה. רק דבמשנה איתא שם הכי:

תד"ה רבה. רבה גרסי' אע"פ שהוא אחר ר"ח. תימה מהו אע"פ דקאמרי. הרי הרא"ש בב"ק פ"ה סי' ה' בסופו כ' דר"ח גדול מרבה וה"ר לדבר. ורש"י בב"מ (ר"ד מ) כ' דרבה תלמיד דר"ח הוה. והרשב"ם בפ' ע"פ (קי) ד"ה רבה כ' כמו שהיו הדורות זו אח"ז כו' ור"ח נזכר שם קודם. ובפסחים (מז ב) אשכחן דבעי רבה מר"ח. ובתוס' שבת (כג ב) ד"ה גזירה כ' דר"ח היה חבירו דרבה וכ"כ בר"ה (יח). ומה שהכריחו בשבת שם דגרסי' רבה שהרי משיב לו אביי תלמידו. וכה"ג כתבו ביבמות (כט ב) ושם (קטז) ובגיטין (כו) ובסנהדרין (סב). תימה ג"כ דמצינו רבות דגם לרבא חבירו היה משיב בריש סוכה. בסנהדרין (סה) בחולין (כט) ושם (קלד) ערכין (יט ב) כריתות (ג ב. יח ב. כד) ב"ב (קל). ועי' תוס' יבמות (לו ב) ד"ה ואמר. ועוד כהנה וכהנה וצ"ע:

דף קו:

רש"י ד"ה דלמא כולה חובה. נראה דדבור זה שייך לע"א ולכן מה שהוגה בו טעות:

במשנה לבונה לא יפחות מקומץ. עתוי"ט. ומש"כ דהרמב"ם בפט"ז מהקרבנות העתיק לשון משנתינו. אישתמיטתיה שדין זה ביאר בפי"א מהל' פהמ"ק הל' יז וכמ"ד דמחלק: **רש"י ד"ה פירשתי** (שבסה"ע). **וקס"ד כו'**. לישנא דקס"ד קשה. ועמש"כ ע"ד לקמן (קח ב):

דף קז.

גמרא ברזל כו' וכמה אר"י אמה ע"א איכא דאמרי כו'. בשבת שם הגי' להפך ע"ש. מזה נ"ל דאין חילוק בין לישנא דסתמא לא"ד. ורש"י בחולין (נ) מחלק ביניהן. ועי' ברא"ש פ"ג דר"ה סי' ה' בסופו מחלוקת הפוסקים בזה:

במשנה פירשתי מן הבקר כו' יביא פר ועגל כו'. ק"ל למה לא יצטרך ג"כ להביא בן בקר דהיינו בן שתים שהרי יש לו שם בפ"ע כדאיתא בר"ה (י) ויהיה מזה ראיה להרמב"ם בפ"א מהלכות מעה"ק דפר הוא ג"כ בן שתים וכגירסתינו בפ"ק דפרה וחכמים אומרים אף בני ג' ודלא כהר"ש ומהר"ם שם. ואולי י"ל כיון דפר נקרא ג"כ פר בן בקר עי' תוס' ר"ה שם לכן אפילו אמר בן בקר יוצא בהבאת פר אף לרבי. שוב נזכרתי שכבר עמד בזה הט"א בר"ה שם וע"ש ובמה שהעירותי עליו בק"א:

רש"י ד"ה יביא. הזכרים גדולים וקטנים דהיינו כו'. כצ"ל:

תד"ה ראב"ע. ואע"פ כו' לקנות קרבנות בירושלים כדאמרינן מעות כו'. ולע"ד י"ל דמע"ש שאני דאינו רשאי לחללו חוץ לירושלים על בהמה חו"ע לחכמים בסוכה (מ ב). ואפי' לר"מ לא שרי אלא על זכרים. ולהירושלמי שהביאו התוס' שם דוקא בדמאי שרי. וכן בהא דכריתות משום דהיו שופרות במקדש אשר היו מביאים דמי קיניהן לשם והב"ד היו קונין בעצמן עי' ספ"ז דשקלים. והנודר נדר בעירו. ולזה כוונו גם התוס':

דף קז:

תד"ה ורבי. אע"ג כו' דהוא נתן לשם אילים והוא מביא פר תחתיהם. ס"ל להתוס' דלרבנן דקטן והביא גדול יצא אפי' ממינא למינא נמי. אבל מפרש"י לקמן (קח) ד"ה כיחידאה לא משמע כן. וכן הרמב"ם פט"ז מהל' מעה"ק ה"ט פסק שכח באיזה מין הבהמה קבע עולתו יביא שור ואיל ושעיר. ולהתוס' הוי סגי בשור לחודיה. ועמש"כ לקמן (קח ב) ובמש"כ בנזיר רפ"ח בס"ד:

דף קח.

גמרא מעה נמי לשקלים אזלא כו'. לכאורה ה"נ לפסוק כן כיון דכולה אמוראי הכי ס"ל. והרמב"ם פ"ג מהל' שקלים ה"ז לא פסק כן. והראב"ד והכ"מ שם הביאו וירושלמי שהרבה תנאים חולקים בזה ולא הכריעו להלכה. והעלימו עין מסוגיא זו וצ"ע:

דף קח:

גמרא והא אמרת רישא כו'. פרש"י אפילו לרבנן וכ"מ פשטא דמתני' א"כ מוכח דגדול אחד עדיף מב' קטנים וכ"מ להדיא מפרש"י לעיל (בע"א) ד"ה כיחידאה ובתוס' (ס"ד קז) וכן הרמב"ם אף שפסק כחכמים בפט"ז מהל' מעה"ק ה"ט. הביא ד"ז בהל' ה'. וא"כ קשה טובא מאי דאמר בסמוך שני שוורין כו' רצה יביא בדמיהן אחד ורבי אוסר מ"ט משום דה"ל גדול והביא קטן ופרש"י שבכ"מ שנים חשובים מאחד. וכ"כ בד"ה ליפלוג נמי ברישא. ונ"ל דהא דקאמר בסמוך מ"ט כו' הוא לפי הס"ד דל"פ רבי אלא על הסיפא לכן ע"כ צ"ל דטעמיה דזה מיקרי גדול והביא קטן. ופריך ליפלוג נמי ברישא אפ"ת דמיקרי קטן והביא גדול עד דמסיק דבאמת פליג אכולה מילתא. הדרן להיפך דגדול אחד עדיף מב' קטנים וכפשטא דמתני' וככולהו אמוראי דלעיל כנ"ל. ולפ"ז ל"ד התוי"ט במה שהביא הא דבסמוך (דאינו אלא למאי דס"ד) על פי' דמתניתין. ובזה א"ש מה שפרש"י במשנה על הא דאם רצה יביא בדמיו שנים "ואע"ג דהוי גדול והביא קטן" ודלא כהצ"ק שהגיה בו והגה"ה שבגליון ד"ח. וכ"מ לי עוד מפרש"י לקמן ד"ה ל"י בדמיו איל "דקטן הוא יותר מדאי" דר"ל בזה ליישב לפום רהיטא דלא תקשה הברייתא מינה ובה דמ"ט מותר להביא ב' אילים והרי זה הוה נמי גדול והביא קטן. אבל לפי מאי דמסקינן דהאי תנא ס"ל דלכתחילה ל"י קטן אפי' קטן קצת. צ"ל דממינא למינא ושניהם גדולים במינן ב' קטנים עדיפי. ותיובתא להתוס' דלעיל (ס"ד קז). ואם נאמר דשוים הם א"ש גם דברי התוס'. ולפמש"כ א"ש בפשיטות הא דרבי דלא חייש להאילים שהם קטנים. ולהמנחות חייש מפני שהן מין אחד וה"ל גדול והביא קטן. ורש"י ותוס' נדחקו בזה. ועדיין צריך להעמיק בשיטה זו:

רש"י ד"ה לפי שאין בילה. וקס"ד כו'. גם בכאן לישנא דקס"ד ל"י להולמו. ועמש"כ לעיל (קו ב) ע"ד:

בתד"ה לפי. כדאמרן לעיל. הוא (פט ב):

רש"י ד"ה ודמיהן חולין. דקדש אינו תופס דמיו כו'. לא הבינותי ד"ק. דהרי קי"ל פסחים (ס"ד פט) דהמוכר עולתו לא עשה ול"כ. אלא דכאן כיון שאינו קדוש אלא אחד והשאר

חולין מוכר את החולין בכ"מ שהן ויקריב כ"א לשם מי שהוא כמו בנתערב באחרים וכדאיתא ברפ"ח דזבחים ובפירושו שם:

דף קט:

תד"ה והעלה. דלב"נ היה מעלה דעובדי כוכבים נודרים נו"נ. כצ"ל. ועמש"כ בזבחים (קטז ב) בס"ד. ודברי הצ"ק כאן מגומגמין במש"כ ליישב פסק הרמב"ם לענין שחוטי חוץ בקדשי עובדי כוכבים. גם מה שנראה מדבריו דלר"ש דקדשי עובדי כוכבים אח"ע משום טומאה היינו שמוש בטומאה. שגה מאד כדמוכח מדברי התוס' בזבחים (טו ב) ד"ה אלא ובתמורה (ג) ד"ה ויליף:
סליק מסכת מנחות. בעזר מקור הברכות